2020-yil 25-yanvardan chiqa boshlagan

Milliy tiklanishdan — milliy yuksalish sari

YANGI O‘ZBEKISTON

Ijtimoiy-siyosiy gazeta

№ 184 (973), 2023-yil 9-sentabr, shanba

www.yuz.uz yuz.uznews yuz_official yuz.uz_news

ETNOSPORTNI OMMALASHTIRISH SOHASIDA XALQARO HAMKORLIKNI YANADA KENGAYTIRISH MUHIMLIGI TA’KIDLANDI

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev 8-sentabr kuni Butunjahon etnosport konfederatsiyasi raisi Najmiddin Bilol Erdog‘an boshchiligidagi delegatsiyani qabul qildi.

Milliy sport turlari va xalq o‘yinlarini yanada rivojlantirish va ommalashtirish masalalari yuzasidan fikr almashildi.

Uchrashuv avvalida Bilol Erdog‘an O‘zbekiston yetakchisiga Turkiya Prezidenti Rejep Tayyip Erdog‘anning salomi va eng ezgu tilaklarini yetkazdi.

Ilk bor Xiva shahrida dunyoning 60 dan ziyod mamlakatidan qariyb 2 ming nafar sportchi ishtirokida o‘tkazilayotgan Xalqaro etnosport festivali qo‘llab-quvvatlangani va yuksak darajada tashkil etilgani uchun samimiy minnatdorlik bildirildi.

Suhbatda qo‘shma “yo‘l xaritasi” asosida ta’lim dasturlarini ishlab chiqish, tajriba almashish, mutaxassislar, murabbiy va hakamlarni tayyorlash, yoshlarni etnosportga keng jalb qilish bo‘yicha hamkorlikni kengaytirish masalalari ko‘rib chiqildi.

O‘zA

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Matbuot xizmati surati.

XALQARO ETNOSPORT FESTIVALI ISHTIROKCHILARIGA

Hurmatli festival qatnashchilari!

Qadrli do‘stlar!

Xonimlar va janoblar!

Barchangizni butun dunyoda ochiq osmon ostidagi muzey sifatida shuhrat qozongan, ko‘hna va betakror Xiva shahrida **Xalqaro etnosport festivalining** ochilishi bilan chin qalbimdan samimiy tabriklayman.

Yurtimizda birinchi bor o‘tkazilayotgan ushbu anjumanda UNESCO, TURKSOY, Butunjahon etnosport konfederatsiyasi hamda unga a’zo davlatlar vakillari, shuningdek, 63 ta mamlakatdan qariyb 930 nafar etnosport namoyandalari, ommaviy axborot vositalari xodimlari ishtirok etayotgani festivalga dunyo miqyosida qiziqish va e’tibor naqadar katta ekanini yaqqol ko‘rsatib turibdi.

Mazkur xalqaro anjumanning uch ming yildan ziyod shonli o‘tmishga ega bo‘lgan Xorazm zaminida o‘tkazilayotgani albatta bejiz emas. Bu qutlug‘ voha bizning boy tarix va madaniyatimiz, milliy qadriyatlarimizning qadimiy beshiklaridan biridir. Ushbu diyordan yetishib chiqqan Najmiddin Kubro, Jaloliddin Manguberdi, Pahlavon Mahmud singari mard va jasur ajdodlarimiz, mohir sarkardalarimiz bilan biz haqli ravishda faxrlanamiz.

Ma’lumki, xalqning tarixi, milliy qadriyat va an’analarini o‘zida mujassam etadigan etnosport turlari yosh avlodni Vatanga muhabbat va sadoqat ruhida, jismoniy va ma’naviy yetuk insonlar etib tarbiyalash, dunyo davlatlari bilan do‘stona aloqalarni mustahkamlashda beqiyos ahamiyatga ega.

Shu bois, mamlakatimizda milliy xalq o‘yinlarini targ‘ib etish va ommalashtirish, bu yo‘nalishda xalqaro hamkorlikni kuchaytirishga alohida e’tibor qaratilmoqda. Keyingi yillarda bu borada qator qarorlar, jumladan, **Etnosport turlarini 2025-yilgacha ommalashtirish va rivojlantirish dasturi** qabul qilindi.

Ayniqsa, milliy sport turlari bo‘yicha uch bosqichli musobaqalar tizimi tashkil etilgani, Toshkent shahrida har yili bir marta etnosport turlari bo‘yicha respublika festivali, Xiva shahrida esa ikki yilda Xalqaro etnosport festivalini o‘tkazish yo‘lga qo‘yilgani bu boradagi muhim amaliy qadamlarimizdir.

Yurtimizda har bir tuman va shaharning o‘ziga xos xususiyatidan kelib chiqib, milliy sport turlari va xalq o‘yinlarini ommalashtirish va rivojlantirish, sport musobaqalarini tashkil etish bo‘yicha hududiy dasturlar qabul qilindi.

Ayrim etnosport turlari bo‘yicha boshqaruv tizimi hamda sportchi va trenerlar zaxirasi shakllantirilgani, musobaqalarni doimiy o‘tkazish va ularni moliyalashtirish joriy etilgani bu sohadagi ishlarni muntazamlik asosida olib borish imkonini bermoqda.

Yosh avlod o‘rtasida milliy sport turlari va xalq o‘yinlarini ommalashtirishga katta ahamiyat berilmoqda. Ushbu yo‘nalishda malakali mutaxassislar tayyorlash, ilmiy tadqiqotlar olib borish masalalari ham e’tiborimiz markazida bo‘lib kelmoqda.

Bu boradagi ishlarni izchil davom ettirgan holda, yurtimizda milliy sport turlari va xalq o‘yinlari ro‘yxatlari shakllantirildi, o‘zbek kurashini UNESCOning etnosport milliy o‘yinlari nomoddiy madaniy merosi ro‘yxatiga kiritish choralari ko‘rilmoqda.

Hurmatli anjuman ishtirokchilari!

Fursatdan foydalanib, ushbu festivaldagi ishtirokingiz uchun siz, azizlarga, xorijiy davlatlarning muhtaram elchilariga, xalqaro tashkilotlar vakillariga samimiy minnatdorlik bildiraman.

Ishonchim komil, birgalikdagi sa’y-harakatlarimiz bilan bu festival dunyodagi nufuzli sport anjumanlari qatoridan munosib o‘rin egallaydi.

Festival doirasida o‘tkaziladigan sport musobaqa lari, xalqaro turnir, jahon chempionatlari va konferensiya ishiga muvaffaqiyat tilayman.

Barchangizga sihat-salomatlik, oilaviy baxt, yangi yutuq va zafarlar yor bo‘lsin!

Shavkat MIRZIYOYEV,
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti

SANOAT MAHSULOTLARINI KO‘PAYTIRISH CHORA-TADBIRLARI MUHOKAMA QILINDI

Prezident Shavkat Mirziyoyev raisligida 8-sentabr kuni tarmoq va hududlarda sanoat mahsulotlari ishlab chiqarishni oshirish chora-tadbirlari muhokamasi bo‘yicha videoselektor yig‘ilishi o‘tkazildi.

Iqtisodiyotga investitsiya va ilg‘or texnologiyalar faol jalb etilayotgani natijasida sanoat izchil rivojlanmoqda. Joriy yilning yetti oyida yurtimizda sanoat mahsulotlari hajmi 5,7 foizga o‘sib, 345 trillion so‘mga yetgan. Bu ko‘rsatkich elektr texnikasi sanoatida 46 foiz, yengil avtomobillarda 16 foiz, qurilish materiallari tarmog‘ida 12 foiz, tayyor kiyim-kechak ishlab chiqarishda 11 foizni tashkil qilgan.

Ish to‘g‘ri yo‘lga qo‘yilgan joylarda o‘zgarish bo‘lmoqda. Xususan, sanoat ko‘rsatkichi Bandixonda 45 foiz, Kitobda 19 foiz, Qiziriqda 18 foiz, Kegeylida 14 foiz o‘sgan. Shu kabi 25 ta tuman va shaharda sanoat hajmi 10 foizdan ziyod ko‘paygan.

Umuman, yil boshidan buyon mamlakatimiz bo‘yicha 2 mingta yangi sanoat loyihasi ishga tushirilib, yil yakunigacha qo‘shimcha 1 trillion so‘mlik mahsulot ishlab chiqarish imkoni yaratildi.

Misol uchun, “Pistali” oltin konida yangi metallurgiya zavodi muddatidan oldin quvvatga kiritilgani hisobiga, shu yilning o‘zida qo‘shimcha 840 milliard so‘mlik mahsulot ishlab chiqariladi. Zavoddagi qariyb 50 million dollarlik uskunalar sanoat kooperasiyasi asosida o‘zimizda tayyorlangan.

Lekin hamma tarmoq va hududda ham imkoniyatlardan to‘liq foydalanilmayapti. 34 ta tuman va shaharda sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi o‘tgan yilga nisbatan pasaygan. Ayrim tarmoqlarda, jumladan, farmatsevtika, charm-poyabzal, to‘qimachilik sanoatida ishlab chiqarish va eksport sur’ati sekinlashgan.

Yig‘ilishda qayd etilganidek, sohada yangi imkoniyat va zaxiralarni aniqlash uchun hududlarga ishchi guruhlar yuborilgan. Misol uchun, Toshloq tumanida 23 ta korxona quvvatlarini tiklash va 22 ta yangi loyihani tezlashtirish hisobiga yil yakunigacha qo‘shimcha 1 trillion so‘mlik mahsulot ishlab chiqarish mumkinligi aniqlangan.

Yana bir imkoniyat — tumanlarda sanoat kooperatsiyasini kengaytirib, import o‘rnini bosuvchi mahsulotlar ishlab chiqarish.

Masalan, Olmaliq kon-metallurgiya kombinati mahalliy sanoat korxonalari bilan kooperatsiyani yo‘lga qo‘yib, polimer, quyma ehtiyot qismlar, kimyoviy reagent kabi 1 trillion so‘mlik mahsulotlar olmoqda. Xuddi shunday imkoniyatlar Andijon, Qashqadaryo, Navoiy, Samarqand va Xorazmda ham bor.

Ishlab chiqarish barqarorligidagi asosiy masalalardan biri — energiya ta’minoti. Shu bois, Bosh vazir rahbarligidagi komissiyaga qo‘shimcha ishlab chiqarishni hisobga olgan holda, hududlarning oyma-oy energiya balansini ishlab chiqish vazifasi qo‘yildi. Sanoat korxonalarini oldindan xabardor qilmasdan turib, elektr ta’minotidan uzish mumkin emasligi qat’iy ko‘rsatib o‘tildi.

Yil yakunigacha 232 ta mahalliy sanoat korxonasida mahsulot hajmini oshirish, 210 ta yirik sanoat loyihasini to‘liq ishga tushirish zarurligi qayd etildi. Sanoat jamg‘armasidan samarali foydalanish, zarar ko‘rib ishlayotgan sanoat korxonalarini sog‘lomlashtirish, eksportchilarga transport jihatidan ko‘maklashish borasida topshiriqlar berildi.

Yig‘ilishda tarmoq rahbarlari va viloyat hokimlari yil yakunigacha mo‘ljallangan ishlab chiqarish va eksport ko‘rsatkichlari, sanoat korxonalarini kuz-qish mavsumida energiya resurslari bilan ta’minlash choralari bo‘yicha axborot berdi.

O‘zA

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining
QARORI

ONALAR VA BOLALAR SALOMATLIGINI MUHOFAZA QILISH, AHOLINING REPRODUKTIV SALOMATLIGINI MUSTAHKAMLASH CHORA-TADBIRLARI TO‘G‘RISIDA

Mamlakatimizda so‘nggi yillarda onalar va bolalar salomatligini muhofaza qilish hamda aholining reproduktiv salomatligini yanada mustahkamlash borasida keng qamrovli tadbirlar amalga oshirilmoqda. Xususan, 2017-2022-yillarda onalar o‘limi ko‘rsatkichi **1,5 baravarga,** go‘daklar o‘limi esa **1,3 baravarga** kamayishiga erishildi. **Kam uchraydigan (orfan) va boshqa irsiy-genetik** kasalliklarga chalingan bolalarni bepul dori vositalari, tibbiy buyumlar va maxsus oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta’minlash joriy etilib, ularga tibbiyva ijtimoiy yordam ko‘rsatish ko‘lami kengaytirildi.Tuman (shahar) tibbiyot birlashmalarida **bolalar anesteziologiya-reanimatsiya bo‘limlari** hamda kechayu kunduz shoshilinch tibbiy yordam ko‘rsatuvchi pediatriya postlari, shuningdek, poliklinikalarda **bolalar bo‘limlari** tashkil etildi.

Davomi 2-betda

FESTIVAL

DUNYO XALQLARINI EZGULIK YO‘LIDA BIRLASHISHGA KATTA CHAQIRIQ

7–10-SENTABR KUNLARI XIVA SHAHRIDAGI “ICHAN QAL’A” MAJMUASIDA BIRINCHI XALQARO ETNOSPORT FESTIVALI BO‘LIB O‘TMOQDA

Xalq o‘yinlari, milliy sport turlari falsafasi odam avlodlarining asl qadriyatiy shakllanish yo‘lidan so‘zlaydi. Ularning har birida hayotiy ohang bor, yaratuvchanlik va tabiatga oshnolik ruhi kezadi.

Azaliy haqiqat shuki, dunyo xalqlari turmush tarzi, orzu-xayollari va umidlari buyuk tabiat qonuniyatlari asosida shakllanib kelgan. Toabad shunday bo‘lib qolishiga shubha yo‘q. Etnik jihatdan rivojlanish ham shu oltin qoida tamoyillariga asoslangan. Bu jihatlar har bir xalqning zakolik xislati va tiriklikdan zavqlanish an’anasiga hamohang tarzda milliy o‘yinlarda aks etib boraveradi.

Davomi 2-betda

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining
Q A R O R I

ONALAR VA BOLALAR SALOMATLIGINI MUHOFAZA QILISH, AHOLINING REPRODUKTIV SALOMATLIGINI MUSTAHKAMLASH CHORA-TADBIRLARI TO‘G‘RISIDA

Boshlanishi 1-betda

Barcha “tibbiyot brigadalari” tarkibiga qo‘shimcha pediatriya hamshirasi va doya **shtatlari ajratildi**. Bolalar, homilador va tug‘ish yoshidagi ayollarni zarur **vitamin komplekslari, yod preparati, temirva foliy kislotasi** bilan bepul ta’minlash joriy etildi.

Aholining reproduktiv salomatligini mustahkamlash, onalar va bolalar salomatligini muhofaza qilish, tibbiyot muassasalarining samarali boshqaruv tizimini yaratish maqsadida:

1. Sog‘liqni saqlash vazirligining **2023-yil 1-oktabrdan boshlab**:

Respublika ixtisoslashtirilgan akusherlik va ginekologiya ilmiy-amaliy tibbiyot markazi, Respublika aholi reproduktiv salomatligi markazi, Respublika “Ona va bola skrining” markazi negizida **Respublika ixtisoslashtirilgan ona va bola salomatligi ilmiy-amaliy tibbiyot markazini** (keyingi o‘rinlarda — Markaz);

hududiy perinatal, aholi reproduktiv salomatligi hamda “Ona va bola skrining” markazlari negizida Markazning **14 ta hududiy filiallarini** tashkil etish to‘g‘risidagi takliflariga rozilik berilsin.

2. Quyidagilarni nazarda tutuvchi onalar salomatligini muhofaza qilishning **takomillashtirilgan tibbiy profilaktika va patronaj tizimi** joriy qilinsin:

a) **birlamchi tibbiy-sanitariya yordami** muassasalarida “tibbiyot brigadalari”:

o‘zlariga biriktirilgan hududlarda homilador ayollarni aniqlaydi, ularni hisobga olish va davriy tibbiy ko‘rikdan o‘tishini tashkil etadi;

tuman (shahar) ko‘p tarmoqli markaziy poliklinikalarining “Ayollar maslahatxonasi” bo‘limi bilan birgalikda homilador ayollar holatini **doimiy monitoring** qilib boradi hamda xavf omillari aniqlanganda Markazning hududiy filiallariga yuboradi;

tug‘uruqdan keyingi davrda ona va bolaning **davriy patronajini** olib boradi hamda **istalmagan homiladorlikning** oldini olish choralarini ko‘radi;

reproduktiv yoshdagi aholi va homilador ayollar o‘rtasida tibbiy madaniyat, kasalliklar profilaktikasi va sog‘lom oilani rejalashtirish bo‘yicha **targ‘ibot ishlarini** olib boradi;

b) Markazning **Qoraqalpog‘iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahridagi** hududiy filiallari:

xavf omillari aniqlangan ayollarni tibbiy tekshiruvdan o‘tkazadi, ularni davolaydi hamda zarur hollarda respublika darajasidagi tibbiyot muassasalariga yo‘naltiradi;

nikohlanuvchilar, **homilador** va **tug‘ish yoshidagi ayollar** hamda **chaqaloqlarni molekulyar tibbiy-genetik tekshiruvlardan** o‘tkazadi;

irsiy kasalliklar aniqlangan bolalarni **maxsus dori vositalari** va **oziq-ovqat mahsulotlari** bilan ta’minlaydi;

sog‘lom oilani rejalashtirish hamda istalmagan homiladorlikning oldini olish chora-tadbirlarini amalga oshiradi;

v) **Respublika perinatal markazi**:

erta tug‘uruq xavfi bo‘lgan homiladorlarga, shuningdek, muddatiga yetmasdan (22-28 haftalik) tug‘ilgan chaqaloqlarga barcha turdagi tibbiy xizmatlar ko‘rsatadi;

alohida tibbiy ko‘rsatmalarga asosan homiladorlar va chaqaloqlarga Markazning hududiy filiallarida konsultativ yordam beradi hamda zarur hollarda ularga tibbiy statsionar yordam ko‘rsatadi;

g) **Markaz**:

respublika, hududiy tibbiyot muassasalari hamda tuman (shahar) tibbiyot birlashmalarida homilador ayollar va yangi tug‘ilgan bolalar skriningi, shuningdek, reproduktiv yoshdagi aholi orasida ekstragenital, tug‘ma va irsiy kasalliklar profilaktikasi, diagnostikasi, davolash va reabilitatsiyasi bo‘yicha **ixtisoslashtirilgan hamda yuqori texnologik diagnostika va davolash amaliyotlarini** joriy etadi;

akusherlik-ginekologiya, tibbiy-genetik maslahat, sog‘lom oilani rejalashtirish, molekulyar-genetik tekshiruv, plastik va estetik ginekologiya, yordamchi reproduktiv texnologiyalar xizmatlarini tashkil etadi va ushbu yo‘nalishdagi ishlarni muvofiqlashtiradi;

reproduktiv yoshdagi aholi, homilador ayollar va yangi tug‘ilgan bolalarga malakali tibbiy xizmat ko‘rsata oladigan **kadrlar tayyorlash hamda qayta tayyorlashda ishtirok etadi**;

reproduktiv yoshdagi aholi, homilador ayollar, yangi tug‘ilgan bolalar kasalliklari bo‘yicha **fundamental, amaliy va innovatsion ilmiy izlanish** va **tadqiqotlar olib borish**, ularning natijalarini keng joriy etish bo‘yicha takliflar ishlab chiqadi;

o‘smirlar orasida **reproduktiv a’zolar patologiyasining** oldini olish bo‘yicha tibbiy-profilaktika tadbirlarini tashkil etadi;

xorijiy ilmiy-tadqiqot tibbiyot markazlari, klinikalar va ta’lim muassasalari bilan hamkorlikda qo‘shma ilmiy loyihalarni amalga oshiradi;

sog‘lom oilani shakllantirish, onalar va bolalar salomatligini muhofaza qilishda **ilg‘or usullar va texnologiyalarni yo‘lga qo‘yish**, tug‘ma hamda irsiy kasalliklarni erta perinatal va neonatal davrda aniqlash, **bolalar o‘limi va tug‘ma nogironlikning oldini olish choralarini ko‘radi**.

Sog‘liqni saqlash vazirligi **2023-yil 1-oktabrdan boshlab** birlamchi tibbiy-sanitariya yordami muassasalari mutaxassislarini joriy etilayotgan yangi tizim bo‘yicha o‘qitishni tashkil qilsin.

3. Belgilansinki:

a) Markaz Respublika aholi reproduktiv salomatligi markazi, Respublika “Ona va bola skrining” markazi hamda Respublika ixtisoslashtirilgan akusherlik va ginekologiya ilmiy-amaliy tibbiyot markazining;

Markazning hududiy filiallari tegishincha hududiy perinatal, aholi reproduktiv salomatligi hamda “Ona va bola skrining” markazlarining barcha huquqlari, majburiyatlari va shartnomalari bo‘yicha huquqiy vorisi hisoblanadi;

b) Markaz va uning hududiy filiallari tug‘uruqqa ko‘maklashish sohasidagi tibbiyot muassasalari faoliyatiga uslubiy jihatdan rahbarlik qiladi;

v) yangi tashkil etilayotgan Markaz tarkibidagi aholi reproduktiv salomatligi va skrining xizmatiga Respublika aholi reproduktiv salomatligi markazi hamda Respublika “Ona va bola skrining” markazi uchun amalda belgilangan moliyalashtirish tartibi saqlab qolinadi;

g) Markazning elektron navbat asosida davolanishga yo‘naltiriladigan va imtiyozli toifaga kiruvchi bemorlarni davolash xarajatlari Davlat tibbiy sug‘urtasi jamg‘armasi orqali qoplab beriladi.

4. Quyidagilar:

Onalar va bolalar hamda aholi reproduktiv salomatligini muhofaza qilish xizmatini yanada rivojlantirish bo‘yicha chora-tadbirlar dasturi 1-ilovaga muvofiq;

2023-2027-yillarda bolalarda tug‘ma va irsiy kasalliklarni erta aniqlash dasturi 2-ilovaga muvofiq;

2023-2027-yillarda tug‘uruq komplekslarida qo‘shimcha kiritiladigan tug‘uruq o‘rinlari soni 3-ilovaga muvofiq;

Hududiy tibbiyot muassasalari uchun xarid qilinishi rejalashtirilgan tibbiy jihozlar taqsimoti 4, 4a — 4o-ilovalarga muvofiq tasdiqlansin.

5. Hududlarda onalar va bolalar salomatligini muhofaza qilish, aholining reproduktiv salomatligini mustahkamlash chora-tadbirlari dasturini amalga oshirish bo‘yicha alohida “yo‘l xaritalari” tasdiqlanganligi ma’lumot uchun qabul qilinsin.

Qoraqalpog‘iston Respublikasi Vazirlar Kengashi Raisi, viloyatlar va Toshkent shahri hokimlariga “yo‘l xaritalari”da belgilangan tadbirlarni o‘z vaqtida va samarali ijro etish yuzasidan shaxsiy mas’uliyat yuklansin.

6. Sog‘liqni saqlash vazirligi **2024-yil 1-sentabrga qadar** Markazda zamonaviy hamda xalqaro talablarga javob beradigan eng ilg‘or diagnostika va davolash standartlarini amaliyotga joriy etib, **yordamchi reproduktiv texnologiyalar usullarini** yo‘lga qo‘ysin.

7. Belgilab qo‘yilsinki:

Markaz yordamchi reproduktiv texnologiyalar usullarini qo‘llash bo‘yicha zamonaviy klinik protokollar va standartlar ishlab chiqadi hamda ushbu yo‘nalishdagi barcha tibbiyot tashkilotlari faoliyatini uslubiy jihatdan muvofiqlashtiradi;

2024-yil 1-oktabrdan boshlab **har yili 100 tagacha imtiyozli toifaga kiruvchi shaxslarga** davlat va nodavlat tibbiyot tashkilotlari tomonidan yordamchi reproduktiv texnologiyalar usullari muvaffaqiyatli qo‘llanganda ushbu amaliyotni amalga oshirish bilan bog‘liq xarajatlar Davlat byudjeti mablag‘lari hisobidan Davlat tibbiy sug‘urtasi jamg‘armasi orqali qoplab beriladi.

Sog‘liqni saqlash vazirligi uch oy muddatda bepushtlik sababli farzandsiz bo‘lgan oilalarga, shu jumladan, imtiyozli toifaga kiruvchi shaxslarga nisbatan yordamchi reproduktiv texnologiyalar usullarini qo‘llash tartibini Vazirlar Mahkamasiga kiritsin.

8. Sog‘liqni saqlash vazirligi O‘zbekiston Milliy teleradiokompaniyasi bilan birgalikda sog‘lom oilani shakllantirish, onalar va bolalar salomatligini muhofaza qilish, tug‘ma hamda irsiy kasalliklarni erta perinatal va neonatal davrda aniqlash, bolalar o‘limi va tug‘ma nogironlikni kamaytirish, tug‘ma va irsiy kasalliklarga chalingan bolalar tug‘ilishining oldini olish ahamiyati va zarurati to‘g‘risida aholi orasida keng tushuntirish ishlarini tashkil etish choralarini ko‘rsin.

9. Quyidagilar **2026-yil 1-yanvarga qadar** bojxona bojidan ozod qilinsin:

ushbu qarorga 1- va 2-ilovalarga muvofiq tasdiqlangan dasturlar doirasida Sog‘liqni saqlash vazirligi va “Sog‘lom avlod uchun” hukumatga qarashli bo‘lmagan xalqaro xayriya fondi tomonidan O‘zbekistonda ishlab chiqarilmaydigan, belgilangan tartibda tasdiqlangan ro‘yxat bo‘yicha chetdan olib kiriladigan yuqori texnologik diagnostika tibbiyot uskunalari, butlovchi buyumlar, reagentlar, zarur materiallar, dori vositalari va bolalar uchun maxsus oziq-ovqat mahsulotlari;

fenilketonuriyaga chalingan bolalar uchun O‘zbekiston Respublikasida ishlab chiqarilmaydigan maxsus oziq-ovqat mahsulotlari.

10. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining ayrim qarorlariga 5-ilovaga muvofiq o‘zgartirishlar kiritilsin.

11. Sog‘liqni saqlash vazirligi manfaatdor vazirlik va idoralar bilan birgalikda bir oy muddatda qonunchilik hujjatlariga ushbu qarordan kelib chiqadigan o‘zgartirish va qo‘shimchalar to‘g‘risida Vazirlar Mahkamasiga takliflar kiritsin.

12. Mazkur qarorning ijrosini samarali tashkil qilishga mas’ul va shaxsiy javobgar etib sog‘liqni saqlash vaziri A.Sh.Inoyatov hamda sog‘liqni saqlash vaziri o‘rinbosari I.E.Basitxanova belgilansin.

Qaror ijrosini muhokama qilib borish, ijro uchun mas’ul idoralar faoliyatini muvofiqlashtirish va nazorat qilish O‘zbekiston Respublikasi Bosh vaziri A.N.Aripov zimmasiga yuklansin.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti **Sh. MIRZIYOYEV**

Toshkent shahri,
2023-yil 8-sentabr

FESTIVAL

DUNYO XALQLARINI EZGULIK YO‘LIDA BIRLASHISHGA KATTA CHAQIRIQ

7–10-SENTABR KUNLARI XIVA SHAHRIDAGI “ICHAN QAL’A” MAJMUASIDA BIRINCHI XALQARO ETNOSPORT FESTIVALI BO‘LIB O‘TMOQDA

ETNOSPORT FESTIVALINING NAJMIDDIN KUBRO, SULTON JALOLIDDIN MANGUBERDI, PAHLAVON MAHMUD KABI ULUG‘ BOBOLARIMIZ VOYAGA YETGAN, ULG‘AYIB YURT QO‘RIQLAGAN AJDODLARIMIZ YASHAB O‘TGAN XORAZM ZAMINIDA O‘TKAZILAYOTGANI ZAMIRIDA HAM KATTA HAYOTIY HIKMAT BOR.

Boshlanishi 1-betda

Ko‘hna va navqiron Xorazm zamini shu kunlarda insoniyatning ana shunday tadrijiy dahosiga mezbonlik qilmoqda. Ta’bir joiz bo‘lsa, dunyo xalqlari o‘tmishi, buguni va kelajak mohiyatini birlashtirishni maqsad qilgan.

Gap shundaki, joriy yil 7-10-sentabr kunlari Xiva shahridagi “Ichan qal’a” majmuasida ilk bor Xalqaro etnosport festivali bo‘lib o‘tyapti. Unda 63 davlatdan qariyb 930 nafar etnosport namoyandalari, shuningdek, Butunjahon etnosport konfederatsiyasi va unga a’zo davlatlar hukumat vakillari, xalqaro sport federatsiyalari rahbarlari, mahalliy va xorijlik sayyohlar ishtirok etmoqda.

Prezidentimiz 2022-yil 25-may kuni imzolagan “Etnosport turlarini ommalashtirish va rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarorida har ikki yilda bir marotaba Xiva shahridagi “Ichan qal’a” majmuasida Xalqaro etnosport festivalini o‘tkazish belgilangan edi. Bu yil Xorazmning tarixiy maskanida ilk bor tashkil etilgan festival haqiqiy ma’noda sport va birdamlik bayramiga aylanib ketdi.

Festivalni yuqori saviyada o‘tkazish uchun katta tayyorgarlik ko‘rildi. Xiva shahri bayramona bezatildi, tantana shukuhi aks etgan bannerlar, etnosport lavhalari tadbir ishtirokchilari va sayyohlarni tarixiy manzil — “Ichan qal’a” sari chorlab turibdi.

Bu yerda 8-sentabr tongida etnosport paradi tashkil etildi. Unda barcha ishtirokchilar bayramona kayfiyat bilan qatnashdi.

“Ichan qal’a” majmuasi kun davomida turli tillarda gaplashayotgan, lekin maqsadi bir nuqtada tutashadigan mehmonlar bilan gavjum bo‘ldi. Haqiqiy san’at tilmoch talab qilmaydi, deyishadi. Sport ham shunday. Chunki g‘oliblik quvvati hammaga birdek taraladi, mag‘lublik qismati so‘zsiz anglashiladi.

— Men Sietl shtatidan keldim. Festivalda AQSH vakili sifatida ishtirok etyapman, — deydi Temur Seyduzov. — Xivada birinchi bor bo‘lishim. Ajoyib taassurotlar bilan yuribmiz. Ayniqsa, “Ichan qal’a” ertaknamo maskan ekan. Men belbog‘li kurash bo‘yicha o‘tkaziladigan xalqaro turnirda ishtirok etaman. To‘g‘ri, hozircha bizda bu kurash turi unchalik ommalashmagan, lekin qiziqish katta. Shu bois, o‘zbek kurashi bizning qit’ada ham tez ommalashishiga ishonaman. Bu to‘xtamga bejiz kelmayapman, chunki shu yil dekabr oyida Vashingtonda belbog‘li kurash bo‘yicha xalqaro turnir o‘tkazilishi rejalashtirilmoqda. Hozircha esa men o‘zbek xalqiga mehmondo‘stlik, bugungidek ajoyib sport bayrami uchun minnatdorlik bildirib qolaman.

Shu kuni “Ichan qal’a” majmuasidagi amfiteatrda Xalqaro etnosport festivalining tantanali ochilish marosimi bo‘lib o‘tdi.

Chorlov musiqasi yangraydi. Yosh polvonlar sahnaga Xalqaro etnosport festivali ramzi tushirilgan bayroqlarni olib chiqadi. So‘ng Vatan va tinchlik, ezgulik timsoli — Humo qushi jonlanadi...

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Xalqaro etnosport festivali qatnashchilariga tabrigini Prezident Administratsiyasi departamenti rahbari Odil Abdurahmonov o‘qib eshittirdi.

Jumladan, tabrikda shunday deyiladi: “Ma’lumki, xalqning tarixi, milliy qadriyat va an’analarini o‘zida mujassam etadigan etnosport turlari yosh avlodni Vatanga muhabbat va sadoqat ruhida, jismoniy va ma’naviy yetuk insonlar etib tarbiyalash, dunyo davlatlari bilan do‘stona aloqalarni mustahkamlashda beqiyos ahamiyatga ega”.

Keyingi yillarda mamlakatimizda milliy va etnosport turlarini rivojlantirishga alohida e’tibor qaratilayotgani boisi ham shunda. Bu ajdodlarimiz qoldirgan bebaho merosga hurmat namunasidir.

Tantanali tadbirda Butunjahon etnosport konfederatsiyasi raisi Najmiddin Bilol Erdog‘an so‘zga chiqib, ushbu xalqaro festival tashabbuskori bo‘lgan Prezident Shavkat Mirziyoyevga yana bir bor minnatdorlik bildirdi.

Etnosport festivalining Najmiddin Kubro, Sulton Jaloliddin Manguberdi, Pahlavon Mahmud kabi ulug‘ bobolarimiz voyaga yetgan, ulg‘ayib yurt qo‘riqlagan ajdodlarimiz yashab o‘tgan Xorazm zaminida o‘tkazilayotgani zamirida ham katta hayotiy hikmat bor.

...Surnay ohangi kishi xayolini olis o‘tmishga yetaklaydi. Uning har bir nolasida pahlavonlik qismati haqida so‘z boradi, mardlik tarannum etiladi. Bu mardlik bizga bobomeros. Zero, Pahlavon Mahmud kabi ajdodlarimiz javonmardlik odobini o‘rgatib, yovuzlikning barcha ko‘rinishlariga qarshi kurashib yashagan.

“O‘tmak sira mag‘lubni tepib mardlik emas, Tutsa qo‘lidan zabunni er, uldir mardlik”, deya ta’riflagan edi Pahlavon Mahmud. Festival ochilish marosimida sahna ko‘rinishlari, etnik chiqishlar va kuyqo‘shiqlar mazmunida ana shu mardlik falsafasi va dunyoga sog‘inilayotgan tinchlik ruhi sezilib turdi.

— Bu festival o‘zining ezguligi bilan ajaralib turadi, — dedi Rossiya Federatsiyasi sport vaziri Oleg Matitsin. — Chunki O‘zbekistonda sportga qaratilayotgan e’tibor va yaratilgan shart-sharoitlardan yaxshi xabardormiz. Sport tinchlik elchisi, deymiz. Prezident Shavkat Mirziyoyev tashabbusi bilan tashkil etilgan bugungi Xalqaro etnosport festivali butun dunyodan kelgan sportchilarni, mehmonlarni ezgulik yo‘lida birlashtirishga xizmat qilayotganining guvohi bo‘lib turibmiz. Bu tahsinga loyiq, albatta.

Festival doirasida bahodirlar o‘yini va tosh ko‘tarish, mas restling, o‘zbek jang san’ati bo‘yicha jahon chempionati, belbog‘li kurash bo‘yicha xalqaro turnir, turon yakkakurashi, kurash, bel olish va uch kurash, ot sport turlari, kamondan o‘q otish va qushlar ovi kabi 20 ga yaqin sport turi bo‘yicha ko‘rgazmali chiqishlar va o‘yinlar bo‘lib o‘tmoqda.

Shuningdek, hududlarimizdan kelgan mohir oshpazlar ishtirokida osh pishirish musobaqasi, qovun sayli, hunarmandchilik mahsulotlari hamda san’at asarlari ko‘rgazmalari tashkil etildi.

Festival doirasida Butunjahon etnosport konfederatsiyasi bilan hamkorlikda etnosport turlarini rivojlantirish va yanada ommalashtirish bo‘yicha forum ham bo‘lib o‘tdi.

Forumda so‘zga chiqqanlar ilk bor o‘tkazilayotgan mazkur festival dunyo xalqlarini ezgulik yo‘lida birlashtirishga katta chaqiriq ekanini ta’kidladi.

Tadbirda etnosport turlarini rivojlantirish va ikki tomonlama hamkorlikni mustahkamlashga doir bitimlar imzolandi.

Xalqaro sport festivali davom etmoqda.

Ulug‘bek ASROROV,
“Yangi O‘zbekiston” muxbiri

Hakim YO‘LDOSHEV olgan suratlar.

KUN MAVZUSI

ILG‘OR TASHABBUS VA INNOVATSION TEXNOLOGIYA

Qishloq xo‘jaligining kelajagi shularga bog‘liq

Samarqandda oziq-ovqat xavfsizligi bo‘yicha xalqaro konferensiya ishchan kayfiyatda, taklif va tashabbuslarga boyligi bilan samarali kechdi. Binobarin, xalqaro anjumanning mavzusi dolzarb, bir mamlakat, bir hudud yoki mintaqaga tegishli emas, barchaga daxldor.

Ushbu yo‘nalishdagi ishlarni jadallashtirish, sohaga zamonaviy, ilg‘or texnologiyalarni qo‘llash, mavjud kamchilik va muammolarga yechim topishda hamkorlik va hamjihatlik juda qo‘l keladi. Xalqaro konferensiya ayni shu maqsadlarga xizmat qilishi bilan alohida ajralib turdi.

O‘zbekiston zamini qadimiy va boy dehqonchilik an’analari, g‘oyat xilma-xil, o‘ziga xos ta’mli ne’matlari bilan azaldan mashhur. Iqtisodiyotimizning yetakchi sektorida hozirgi kunda mehnatga layoqatli aholining 27 foizi mehnat qilmoqda.

So‘nggi yillarda sohani rivojlantirish va ilg‘or texnologiyalarni jalb etishga jiddiy e’tibor qaratilayotgani natijasida tarmoqda samaradorlik va mahsuldorlik oshmoqda.

Xalqaro konferensiyaning ikkinchi kunida Agrooziq-ovqat investitsiya forumi, Markaziy Osiyo va Kavkazda qishloq xo‘jaligi sohasidagi tadqiqotlar hamda innovatsiyalar mavzusida yirik tadbirlar bo‘lib o‘tdi.

Keyingi o‘n yillarda “yashil inqilob” va innovatsion texnologiyalar keng joriy etilishi tufayli qishloq xo‘jaligi mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi sezilarli oshyapti. Lekin dunyo aholisi ko‘payib borayotgani va boshqa omillar ushbu yo‘nalishdagi ishlarni yanada jadallashtirishni taqozo etmoqda.

Jumladan, hozir butun dunyoda suv tanqisligi global muammoga aylangan. U Markaziy Osiyo mintaqasi uchun yanada dolzarb. Mutaxassislar fikricha, 2050-yilgacha suv resurslari Sirdaryo havzasida 5 foizgacha, Amudaryo havzasida 15 foizgacha kamayishi mumkin.

Shularni inobatga olib, so‘nggi yillarda mamlakatimizda suv resurslaridan foydalanish mexanizmlarini tubdan isloh qilish, ulardan oqilona va samarali foydalanishni ta’minlash, shuningdek, sug‘oriladigan yerlarning meliorativ holatini yaxshilash bo‘yicha tizimli ishlar amalga oshirilmoqda. 2017-2022-yillarda 1,4 million gektar ekin maydonida suv tejovchi texnologiyalar joriy etilgani buning yaqqol tasdig‘idir. Natijada 3 milliard metr kub suv iqtisod qilinib, qo‘shimcha 400 ming gektar maydonda suv ta’minoti yaxshilandi.

Suv tejovchi texnologiyalarni mahalliylashtirish darajasi 80 foizga yetib, ushbu yo‘nalishda faoliyat yurituvchi korxonalar soni 50 tadan oshdi. Bularning barchasi O‘zbekistonning bunday texnologiyalarni joriy qilish bo‘yicha mintaqamizda birinchi, MDH davlatlari orasida ikkinchi, Osiyoda to‘rtinchi va dunyoda 13-o‘rinni egallashi uchun zamin yaratdi.

Dunyoning ko‘plab mamlakatlari suv resurslaridan oqilona foydalanishga qaratilgan chora-tadbirlar ko‘rmoqda. Yurtimizda ham bu bu jarayonni rag‘batlantirish nafaqat suv sarfini kamaytirish imkonini beradi, balki “yashil” iqtisodiyotga o‘tishning muhim elementiga aylanadi.

Prezidentimizning 2019-yil 23-oktabrdagi farmoni bilan O‘zbekiston Respublikasi qishloq xo‘jaligini rivojlantirishning 2020-2030-yillarga mo‘ljallangan strategiyasi qabul qilindi. Ushbu hujjatda 9 ustuvor yo‘nalish, qisqa va uzoq muddatli islohotlarni amalga oshirish tamoyillari belgilab berildi.

O‘zbekistonning tegishli xalqaro reytinglardagi o‘rni yildan-yilga mustahkamlanib bormoqda. Jumladan, 2022-yilda Global oziq-ovqat xavfsizlik indeksida (Global Food Security) O‘zbekiston 57,5 ball to‘plab 73-o‘rinni (2017-yilda 54,7 ball bilan 88-o‘rinda bo‘lgan) egalladi.

Agrar sohada bozor munosabatlari keng joriy qilinayotgani, qulay agrobiznes muhiti yaratilayotgani sohani sanoatlashtirish va investitsion jozibadorligini oshirishda, ilg‘or texnologiyalarga asoslangan infratuzilmalar yo‘lga qo‘yilishida ayni muddao bo‘lmoqda.

Bundan tashqari, 2017-2022-yillarda quvvati 900 ming tonnalik 66 ta zamonaviy agrologistika markazi ishga tushirildi. Yangi quvvatlarni tashkil etishda “Bektem” (Turkiya), “Celtic cooling” (Niderlandiya), “Octofrost” (Shvetsiya), “Emerson”, “Johnson Controls” (AQSH), “Mayekawa” (Yaponiya) kabi yetakchi xorijiy kompaniyalar texnologiyalaridan foydalanildi. Ular asosida yangi turdagi sublimatsiya usulida meva-sabzavot quritish, zudlik bilan (shok) muzlatish kabi amaliyotlar yo‘lga qo‘yildi.

Osiyo taraqqiyot bankining 187 million dollar mablag‘i hisobidan quvvati 1,6 million tonnalik 3 ta yirik agrologistika kompleksi, Jahon bankining 65 million dollarlik sarmoyasi evaziga kichik agrologistika markazlarini tashkil etish ishlari olib borilmoqda.

2023-2030-yillarda qiymati 5,3 trillion so‘mlik 100 ta agrologistika markazi tashkil etilib, ular soni 66 tadan 165 taga, quvvati esa 1 million tonnadan 3,5 million tonnaga yetkaziladi. Bunga xalqaro moliya institutlarining 252 million dollar sarmoyasi yo‘naltiriladi. Natijada 5 mingdan ortiq doimiy ish o‘rni yaratilib, agrologistika markazlarining eksport salohiyati 42 million dollardan 600 million dollarga ortadi.

Albatta, ilg‘or texnologiya va investitsiyalarning aniq maqsadlarga yo‘naltirilishi soha rivojiga katta hissa qo‘shadi. Oziq-ovqat xavfsizligiga bag‘ishlangan xalqaro konferensiya esa ushbu maqsad yo‘lidagi ishlar rivojini yangi bosqichga ko‘taradi. Yangi-yangi tashabbuslar yuzaga chiqishiga yordam beradi.

Quyida tadbir ishtirokchilarining xalqaro konferensiya va oziq-ovqat xavfsizligiga doir fikrlari bilan tanishishingiz mumkin:

Ali ABUSABAA,
Qurg‘oqchil hududlarda qishloq xo‘jaligi tadqiqotlari xalqaro markazi (ICARDA) bosh direktori, CGIAR mintaqaviy direktori:

— Markaziy Osiyo va Kavkaz juda ko‘p meva-sabzavot va don mahsulotlariga ega mintaqa. Bu xilma-xillik shunchalik muhimki, shunchalik dolzarbki, ular kelgusida oziq-ovqat xavfsizligiga ta’sir ko‘rsatuvchi omil bo‘lyapti. O‘zbekiston esa genetik materiallarni ta’minlovchi hudud. Chunki yurtingizdan CGIAR tizimidagi genbanklarda 15 mingdan ortiq turdagi o‘simlik genlari yetkazib berilgan.

Lekin hududda suvning asosiy qismi qishloq xo‘jaligiga sarflanadi. Shuningdek, yer degradatsiyasiga duch kelyapmiz. Boz ustiga, iqlim o‘zgarishi masalalari bor. Bularning hammasi sohada tadqiqot va innovatsiyalarga katta e’tibor qaratishni taqozo etmoqda. Shu bois, bu borada ko‘proq sarmoya qilishimiz, samarali texnologiyalarni qo‘llashimiz kerak. Innovatsion yechimlarni joriy qilish uchun investitsiyalar katta ahamiyat kasb etadi. Pirovardida, bular oziq-ovqat ta’minotidagi zanjirlarni yaxshilashga xizmat qiladi.

Texnologiya va innovatsiya — tashkilotimizning asosiy vazifalaridan biri. CGIAR 3 ming 500 tadqiqotchini birlashtiruvchi tarmoq hisoblanadi. Vaziyatning dolzarbligidan kelib chiqib, biz tadqiqotlar samaradorligini oshirishni o‘ylayapmiz. Oxirgi bir necha kun davomida guvoh bo‘ldikki, O‘zbekiston ilmiy-tadqiqot institutlarida bu masalaga katta e’tibor qaratilyapti. Bu yaxshi holat.

Xisrav NOZIRIY,
Iqtisodiy hamkorlik tashkiloti bosh kotibi:

— Konferensiya dolzarb mavzuga bag‘ishlangani bilan alohida ahamiyatga ega. Chunki bugun oziq-ovqat xavfsizligi masalasi global miqyosda dolzarblashmoqda. Kambag‘allikning oshishi, aholining o‘sishi, ocharchilik, noto‘g‘ri siyosat va iqlim o‘zgarishlari bunga asosiy sabab bo‘lyapti.

Oziq-ovqat ta’minotini barqaror yetkazib berishdagi qiyinchiliklar hamda global savdodagi to‘siqlar ham millionlab insonlar hayotiga salbiy ta’sir qilyapti. Oziq-ovqatda inflyatsiya masalasi ham dolzarb. BMT ma’lumotlariga ko‘ra, ayni paytda dunyodagi 22 davlatda oziq-ovqat yetishmasligi sezilyapti. Aholining to‘yib ovqatlanmasligi darajasi ortib boryapti. Oziq-ovqat mahsulotlari yetkazib berishdagi uzilishlar ham eng katta muammolardan.

2020-2030-yillarga mo‘ljallangan dasturimiz bo‘yicha sohani Barqaror rivojlanish maqsadlariga mos ravishda taraqqiy ettirish oldimizdagi muhim vazifa. Hozir ishlar ana shu dasturdan kelib chiqib olib borilmoqda. Bular kelgusidagi ehtimoliy xatarlarning oldini olishda qo‘l keladi.

Mazkur forum bu boradagi ishlarni muhokama qilish, yaxshi takliflarni o‘rtaga tashlash, mavjud muammolar yechimini izlash uchun muhim platforma bo‘ldi.

Jasur SHODIYEV,
O‘zbekiston Savdo-sanoat palatasi Samarqand hududiy boshqarmasi boshlig‘i:

— Argooziq-ovqat investitsiya forumida yurtimizning barcha hududlaridan fermer xo‘jaliklari rahbarlari, tadbirkorlar, jumladan, viloyatimizning palataga a’zo 60 tadbirkorlik subyekti vakillari qatnashdi, sarmoyaviy loyihalar bilan tanishib, muzokara o‘tkazish imkoniyatiga ega bo‘ldi.

Viloyatimizda 45 mingdan ortiq tadbirkorlik subyekti bor. Ularning 16 mingdan ziyodi Savdo-sanoat palatasiga a’zo. Forum orqali samarqandlik fermerlar Pokiston, AQSH, Xitoy va boshqa davlatlar sarmoyadorlari bilan shartnoma imzoladi. Ularning aksariyati mamlakatimizga qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini qayta ishlaydigan eng zamonaviy uskunalarni keltirish, shu orqali O‘zbekistonning eksport salohiyatini oshirishga qaratilgan.

Jumladan, anjumanda Jomboy tumanidagi “Jomboy parrandasanoat” korxonasi xitoylik investor bilan yirik loyiha bo‘yicha kelishuvga erishdi. Unga muvofiq, Xitoydan zarur asbob-uskunalar keltiriladi. Natijada yangi ish o‘rinlari ochiladi. Mahsulotning 90 foizi eksportga jo‘natiladi.

“KONFERENSIYA DUNYO MIQYOSIDA OCHARCHILIKNI KAMAYTIRISHGA XIZMAT QILADI. TASHKILOTIMIZGA 72 DAVLAT A’ZO. QISHLOQ XO‘JALIGI, ILM, TEXNOLOGIYA, IJTIMOIY MASALALARDA LOYIHALARNI AMALGA OSHIRAMIZ. A’ZO MAMLAKATLAR BILAN USHBU YO‘NALISHLARDA JUDA YAXSHI HAMKORLIK O‘RNATILGAN.

Yerlan BAYDAVLET,
Islom hamkorlik tashkilotining oziq-ovqat xavfsizligi bo‘yicha bosh kotibi:

— Samarqandda jahon ahli uchun dolzarb bo‘lgan oziq-ovqat masalasi muhokama qilingani o‘rinlidir. Chunki O‘zbekiston dunyoda ma’naviy, ilmiy boyliklari qatorida bugungi iqtisodiy islohotlari bilan ham muhim o‘rin egallaydi.

Konferensiya dunyo miqyosida ocharchilikni kamaytirishga xizmat qiladi. Tashkilotimizga 72 davlat a’zo. Qishloq xo‘jaligi, ilm, texnologiya, ijtimoiy masalalarda loyihalarni amalga oshiramiz. A’zo mamlakatlar bilan ushbu yo‘nalishlarda juda yaxshi hamkorlik o‘rnatilgan.

Asosiy maqsadimiz — ko‘p yillik rejalar asosida a’zo davlatlarni qo‘llab-quvvatlash.

Xalqaro konferensiya birgalikda ocharchilik va kambag‘allikka qarshi kurashishda katta rol o‘ynaydi. Barqaror rivojlanish maqsadlarida odamlarni sifatli oziq-ovqat mahsulotlari bilan to‘liq ta’minlash ko‘zda tutilgan. Albatta, bu borada muammolar ham kam emas. Bunda juda keng qamrovli xalqaro hamkorlik talab qilinadi. Manbalar, bilimlar, texnologiyalar almashish, mavjud muammolarni hal etishda esa mana shunday muloqotlar katta ahamiyat kasb etadi.

Zohidjon ZIYODULLAYEV,
Sholichilik ilmiy-tadqiqot instituti direktori o‘rinbosari:

— Sholi butun dunyoda eng ko‘p iste’mol qilinadigan mahsulot. Ya’ni unga talab doim bor va ortib bormoqda. Shu jihatdan olganda, mazkur konferensiyani biz uchun zarur hamda o‘z vaqtida tashkil etildi, desam to‘g‘ri bo‘ladi. Konferensiya davomida xorijlik hamkasblarimiz bilan fikr va tajriba almashishga imkoniyat yaratildi.

Institutimiz olimlari 2021-2023-yillarda sholining 2 ta, soyaning bitta navini yaratdi, ularning urug‘lariga respublikadagi agroklaster, fermer va dehqon xo‘jaliklari tomonidan buyurtmalar ham ko‘p. Umuman, institutimiz tomonidan har yili sholining 250-300 tonna, soyaning 30-40 tonna yuqori avlodli urug‘liklari yetishtirilib, fermer xo‘jaliklarining 2,1 ming gektar yeriga ekiladi.

Bundan tashqari, yaratilgan sholi va soya navlarini yetishtirish agrotexnikasi — maqbul ekish muddati va me’yorlari, mineral o‘g‘itlar bilan oziqlantirish me’yor va muddatlari ishlab chiqilib, keng maydonlarga joriy etilgan.

Institutimiz mahalliy ilmiy-tadqiqot hamda o‘quv muassasalaridan tashqari Xitoy milliy sholichilik ilmiy-tadqiqot instituti, Uxan qishloq xo‘jaligi universiteti, Tailand Qishloq xo‘jaligi vazirligi sholichilik bo‘limi, Janubiy Koreya o‘simlikshunoslik milliy instituti, Janubiy Koreyaning RDA tashkiloti tizimidagi KOPIA va AFACI markazlari, FAO, Filippindagi Xalqaro sholichilik instituti (IRRI), Vyetnam dala ekinlari ilmiy-tadqiqot instituti kabi ilmiy va xalqaro muassasalar bilan yaqin hamkorlik o‘rnatgan. Oziq-ovqat xavfsizligi bo‘yicha xalqaro konferensiya esa ushbu aloqalarni yanada mustahkamlashga zamin yaratdi.

Dilshod ULUG‘MURODOV,
“Yangi O‘zbekiston” muxbiri

N.HAYDAROV olgan suratlar.

www.yuz.uz yuz.uznews yuz_official yuz.uz_news
YANGI O‘ZBEKISTON

O‘ZBEKISTON STRATEGIYASI 2030

XALQ XIZMATIDAGI IJTIMOIY DAVLAT

bu maqom islohotlar ortga qaytmas tus olganidan darak beradi

Sardorbek YUSUPOV,
yuridik fanlar doktori

Konstitutsiyamizda davlatning demokratik, huquqiy, ijtimoiy va dunyoviy maqomi belgilanganini yangi O‘zbekiston poydevoriga qiyoslash mumkin. Chunki unda mustaqillik yillarida milliy davlatchilik borasida erishilgan ulkan tajriba, bugungi kunda davlat boshqaruvi oldida turgan o‘tkir va dolzarb masalalar, dunyoda saqlanib qolayotgan g‘oyat murakkab geosiyosiy jarayonlar avj olgan obyektiv reallik sharoitida puxta o‘ylangan strategiya aks etgan.

Boshqacha aytganda, yangilangan Konstitutsiya ham davlatchilik, ham inson huquqlari borasida boshlangan demokratik islohotlarda ortga qaytmasligimizning o‘ziga xos isbotidir, desak aslo mubolag‘a bo‘lmaydi.

Mazkur ulug‘vor va insonparvar strategiyani belgilashda davlatning maqomi aniq o‘rnatilishi juda muhim. Davlat maqomi deganda, ko‘z o‘ngimizda davlat faoliyatining tashkil etilishi, uning boshqa davlatlar va xalqaro tashkilotlar bilan munosabatlarini, shuningdek, fuqarolarning huquq va majburiyatlarini belgilovchi huquqiy va siyosiy institutlar majmui sifatida gavdalanadi.

Agar davlatchilikning siyosiy va huquqiy maqomi mustahkam va barqaror bo‘lmasa, bu siyosiy beqarorlikka, ijtimoiy nizolarga, iqtisodiy tanazzulga va fuqarolar huquq va erkinliklari buzilishiga olib kelishi mumkin.

Prezident Shavkat Mirziyoyev Oliy Majlisga yo‘llagan Murojaatnomasida **“Hayot oldimizga yana qancha sinov va muammolarni qo‘yishi mumkin va biz har qanday holatga tayyor turishimiz zarur. Lekin qanchalik qiyin va murakkab bo‘lmasin, demokratik islohotlar yo‘lidan hech qachon ortga qaytmaymiz. Oldinga, faqat oldinga qarab boramiz. Va biz bunga har tomonlama qodirmiz. Chunki bugungi xalqimiz — kechagi xalq emas. Bugungi O‘zbekiston ham — kechagi O‘zbekiston emas”,** deb islohotlar ortga qaytmas tus olganini ta’kidlagandi.

Yangi tahrirdagi Konstitutsiyada O‘zbekistonga ijtimoiy maqom berilishi mamlakatimizda yashayotgan har bir shaxs muammolari bilan yolg‘iz qoldirilmasligi, har bir insonning hayotdan rozi bo‘lib yashashi uchun barcha imkoniyatlar safarbar etilishini anglatadi.

Ya’ni ijtimoiy sohada bugungi kunda amalga oshirilayotgan islohotlar, ehtiyojmand fuqarolarni qo‘llab-quvvatlashga oid xalqparvar siyosat ijtimoiy davlatning tub mohiyatini tashkil etadi. Davlat byudjeti mablag‘larining ellik foizdan ortig‘i ijtimoiy sohalarga yo‘naltirilayotganining o‘zi ham ijtimoiy davlat belgilaridan biri hisoblanadi.

Konstitutsiyada davlatning ijtimoiy majburiyatlari bilan bog‘liq normalar 3 barobar ko‘paytirilib, ijtimoiy davlat modelini amalga oshirish mexanizmlari belgilandi. Eng asosiysi, mazkur konstitutsiyaviy qoidalarni hayotda to‘la va izchil joriy etish “O‘zbekiston — 2030” strategiyasida sifatli ta’lim va tibbiy xizmat, fuqarolarning ijtimoiy ehtiyojmand qatlamini qo‘llab-quvvatlash, munosib mehnat sharoiti va adolatli ish haqi tizimini yaratish, ishsizlikdan himoyalanish, uy-joyga ega bo‘lishga qaratilgan aniq va manzilli chora-tadbirlarni ko‘rish bilan bog‘liq.

Ijtimoiy himoya tizimi yanada yaxshilanadi

Keyingi yillarda har bir insonning hayotdan rozi bo‘lishini ta’minlash uchun ijtimoiy himoyaga qaratilgan keng qamrovli islohotlar amalga oshirilmoqda. Qisqa muddatda kambag‘allikning 2 barobardan ziyod qisqarishi bu borada ko‘rilgan zarur choralar mevasidir.

Yangilangan Konstitutsiyamizda bir qator muhim normalar belgilandi. Xususan, davlat fuqarolar bandligini ta’minlash, ishsizlikdan himoya qilish, kambag‘allikni qisqartirish bo‘yicha majburiyatlarni o‘z zimmasiga oldi.

Yangi o‘rnatilgan konstitutsiyaviy qoidalarni hayotga joriy etish, shuningdek, davlatimiz rahbarining saylovchilar bilan uchrashuvlarida aholidan bildirilgan taklif va mulohazalardan kelib chiqqan holda, aholini daromadli mehnat bilan band qilish, ijtimoiy sug‘urta tizimini takomillashtirishga alohida e’tibor berilmoqda.

Bu borada “O‘zbekiston — 2030” strategiyasi loyihasida mehnatga layoqatli aholi, shu jumladan, yoshlar va nogironligi bo‘lgan shaxslarning barqaror va samarali bandligini ta’minlash orqali ishsizlik darajasini 6,5 foizgacha tushirish marrasi belgilanmoqda. Shuningdek, davlat ta’limning barcha shakllariga g‘amxo‘rlik qilishi, inklyuziv ta’limni ta’minlashi, o‘qituvchi maqomiga oid normalar mustahkamlandi.

Shubhasiz, mamlakat taraqqiyoti va xalqimiz farovonligini ta’minlovchi eng samarali yo‘l, bu — ta’lim va tarbiya hisoblanadi. Bu borada oldimizda turgan ustuvor vazifa o‘qituvchilarning sha’ni va qadr-qimmatini himoya qilish, ularning ijtimoiy va moddiy farovonligi, kasbiy jihatdan o‘sishiga erishishdir. “O‘zbekiston — 2030” loyihasida pedagoglar obro‘sini ko‘tarish, ularning ish haqini oshirish, ming nafar tarbiyachi va o‘qituvchilarni xorijiy mamlakatlarga malaka oshirish va stajirovkaga yuborish vazifasi belgilanayotgani ham ustoz va murabbiylarni xursand qilmoqda.

Har bir inson o‘z uy-joyiga ega bo‘lishga harakat qiladi. Insonning uy-joyli bo‘lish huquqi baxtli yashashining muhim tarkibiy qismidir. Shu ma’noda, uy-joyli bo‘lish huquqi va uy-joy qurilishi davlat tomonidan rag‘batlantirilishi yangilangan Konstitutsiyamizda belgilab qo‘yildi.

“O‘zbekiston — 2030” strategiyasi loyihasida “Mening birinchi uyim” dasturi doirasida quriladigan uylarning kamida 50 foizini ehtiyojmand va yosh oilalar uchun ajratish, ular sotib olgan uy-joy uchun hisoblangan qo‘shilgan qiymat solig‘i summasini qaytarib berish tartibi joriy etilishi uy-joy olishga orzumand, lekin moddiy imkoniyati cheklangan, ijarama-ijara ko‘chishdan bezgan, ijaraga beruvchining qoshqovog‘iga qarab xavotirda yashab kelayotgan oilalarning bag‘riga esgan toza havo kabi kirib kelmoqda, desak yanglishmagan bo‘lamiz.

Nogironligi bor shaxslarni qo‘llab-quvvatlash — ustuvor vazifa

Tahlillar shuni ko‘rsatmoqdaki, yurtimizda nogironligi bor shaxslar taxminan 700 mingdan oshadi. So‘nggi yillarda nogironligi bo‘lgan shaxslarning huquqlarini ta’minlash bo‘yicha davlat tomonidan kafolatlangan iqtisodiy, ijtimoiy va huquqiy chora-tadbirlar amalga oshirib kelinmoqda. 2020-yilning 15-oktabr sanasida davlatimiz rahbari imzolagan “Nogironligi bo‘lgan shaxslarning huquqlari to‘g‘risida”gi qonun nogironligi bo‘lgan shaxslarni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash sohasini kompleks huquqiy tartibga solishga qaratilgani hamda ushbu shaxslarni ijtimoiy himoya qilishga oid boshlangan keng qamrovli davlat siyosatining mantiqiy davomi bo‘ldi.

Yangilangan Konstitutsiyamizning 57-moddasiga ko‘ra, ehtiyojmand fuqarolarni qo‘llab-quvvatlashga oid xalqparvar siyosat konstitutsiya darajasida mustahkamlandi.

Birinchidan, ishga layoqatsizlar va yolg‘iz keksalar, nogironligi bor shaxslar va boshqa ijtimoiy jihatdan ehtiyojmand aholi qatlamlari davlat himoyasida bo‘ladi.

Ikkinchidan, davlat nogironligi bor shaxslarning ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy obyekt va xizmatlardan erkin foydalanishiga sharoit yaratadi, ularning ish bilan ta’minlanishida, ta’lim olishida qo‘llab-quvvatlaydi, ularga kerakli bo‘lgan axborotni olish imkoniyatini yaratadi.

Yana bir muhim jihat, Konstitutsiyada “nogironligi bo‘lgan shaxs” tushunchasi qo‘llanilishi alohida e’tiborga molik ekanini qayd etish zarur. Ushbu shaxslarni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashning asosiy g‘oyasi ularning siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy hayotda boshqalar bilan birga teng, to‘liq va samarali ishtirok etishi uchun shart-sharoit yaratishga qaratilgan.

“Nogiron” tushunchasi ilgari insonlarning jamiyatga faol integratsiyalashuviga to‘sqinlik qilar va nogironligi bor shaxslarning huquqlarini cheklar edi. Endi esa nogironligi bor shaxs nuqsonining xususiyatiga ko‘ra, davlat va jamiyat uni hayot faoliyatiga doir cheklovlarni yengib o‘tish, ularning o‘rnini qoplash (kompensatsiya qilish), boshqacha aytganda, hayotda o‘zini to‘liq namoyon etishi uchun shart-sharoit yaratadi.

Galdagi vazifa nogironligi bo‘lgan va imkoniyati cheklangan shaxslar ham jamiyatda o‘zlarini erkin va qulay his qiladigan inklyuziv hayotni yanada takomillashtirishdir.

Shu maqsadlarni amalga oshirish uchun “O‘zbekiston — 2030” strategiyasi loyihasida nogironligi bo‘lgan shaxslarni sifatli va zamonaviy protez-ortopediya buyumlari bilan ta’minlash darajasini 100 foizga yetkazish, to‘siqlarni bartaraf etish orqali nogironligi bo‘lgan shaxslarni munosib ish bilan ta’minlash va samarali bandlikni kengaytirishga yo‘naltirilgan qulay shart-sharoit yaratish orqali ularning bandligini 2 barobar oshirish, shuningdek, muhtoj nogironligi bo‘lgan shaxslarni reabilitatsiya xizmatlari bilan to‘liq qamrab olish vazifalari belgilanmoqda.

Yangilangan Konstitutsiyamiz asosida O‘zbekistonning ijtimoiy davlat maqomi belgilanishi hamda “O‘zbekiston — 2030” strategiyasi doirasida inson qadrini oshirishga qaratilgan izchil islohotlar “Avval — inson, keyin — jamiyat va davlat”, degan ezgu g‘oyani ro‘yobga chiqarish, xalqimizni rozi qilish, fuqarolarning munosib turmush sifati va darajasiga erishish, davlat boshqaruvi organlari hisobdorligini oshirish, fuqarolar faolligini ta’minlashga mustahkam huquqiy asos bo‘lib xizmat qiladi.

HAYOTIMNI O‘ZGARTIRGAN KUN

ISHON SAMMI, MASAMMI!

YOXUD NUROTADAN TOSHKENTGA QANDAY QILIB 15 DAQIQADA “YETIB BORGANIM” HAQIDA

Husan ASROROV,
Andijon qishloq xo‘jaligi va agrotexnologiyalar instituti talabasi

Oqtov etaklaridagi kichik bir qishloqda voyaga yetdim. Toshdan-toshga sakrab ulg‘aydik. Taqdir taqozosi bilan bugun Andijon qishloq xo‘jaligi va agrotexnologiyalar instituti talabasiman. Nasib qilsa, yana bir yildan keyin bitiraman.

Talabalik orzularim ulkan. Lekin hozir meni quvontirgan, hamon ishonib, ishonmay turgan bir muhim yangilik haqida aytmoqchiman. Bu voqea kuni kecha bo‘ldi.

— Toshkentda ishlab, shu yerda “vatan” qilmoqchi bo‘lsang, “propiskangni” poytaxtga o‘tkazib qo‘yaylik, — deb qoldi Toshkentda yashaydigan akam.

— Zo‘r bo‘lardi-yu, buning imkoni bormikan?

— Bo‘lishi kerak, bir so‘rab ko‘ray-chi.

Oradan uch-to‘rt kun o‘tgach, telefon bo‘ldi. Bo‘lar ekan. Buning uchun otamning pasporti, o‘zimning tug‘ilganlik to‘g‘risidagi guvohnomam va hali uylanmaganim haqida ma’lumotnoma kerak bo‘larkan. O‘sha kuni Samarqandda edim. O‘zimga yaqin turgan Davlat xizmatlari markaziga borib, uylanmaganim haqida ma’lumotnoma oldim-da, qolgan hujjatlarga qo‘shib Toshkentga berib yubordim.

Kunlar o‘ta boshladi. Men esa har kuni yangilik kutardim. Hafta o‘tdi, o‘n kun o‘tdi — jimlik. Nihoyat akamga telefon qilib, hol-ahvol so‘radim.

— Hech vaqtim bo‘lmayapti. Kel, shu ishni bayramdan keyin qilaylik, — dedi. Xo‘p, deymanda, boshqa nima ham derdim.

O‘tgan kuni kechki payt akam bilan boshqa bir mavzuda gaplashib qoldik.

— Ha, aytgancha, ertaga ertalab sening ishing bilan “pasport stoli”ga o‘taman, — dedi.

Soat hali ertalabki to‘qqiz bo‘lgani yo‘q. Telefonimga SMS xabar keldi. U bunday edi: **“Hurmatli HUSAN ASROROV, Siz “10:12……:036” kadastr raqamli uyga doimiy ro‘yxatga olindingiz”.**

Boshida tushunmadim, keyin birdan kechagi suhbatni esladim. Nahotki, nahotki, shunchalar tez va oson bitadigan ish bu, degan xayollar bilan SMS xabarni telegram orqali akamga yubordim va shu manzil sizning uyingizmi, deb so‘radim. **“Ha, hozirgina seni Toshkentga doimiy ro‘yxatga qo‘ydim. Lekin men hali “pasport stoli”dan chiqqanim yo‘q-ku, sendan o‘zim suyunchi olmoqchi edim”,** dedi hayron bo‘lib.

Men esa ishonishni ham, ishonmaslikni ham bilmay, “xarajati qancha bo‘ldi”, deya so‘rayman. **“Ko‘pga tushib ketding, byudjetga roppa-rosa 6600 so‘m pul to‘ladim”,** yozadi akam.

“Bunchalik oson va tez bo‘lishini kutmagan edim, rahmat”, deyman. “Menga emas, zamonga rahmat ayt”, degan javob keldi.

Yana bir hayratimni aytaymi? Oradan bir yo ikki daqiqa o‘tdi-yov, xayolimga birdan my.gov.uz — yagona interaktiv davlat xizmatlari portalidagi shaxsiy kabinetim ma’lumotlarini ko‘rish fikri kelib qoldi. Shaxsiy sahifamga kirsam, ne ko‘z bilan ko‘rayki, u yerda ham hozirgina Toshkentga doimiy ro‘yxatga qo‘yilgan manzilim turibdi-da. Qoyil-yey, dedim o‘zimga o‘zim.

Xullas, xotira daftarimga **“2023-yil 7-sentabr — hayotimni o‘zgartirgan kun”,** deb yozib qo‘ydim.

Bu gaplarni, bir tomondan, bugungi hayotimiz qanchalik o‘zgargani, fuqarolar uchun qanchalar zo‘r qulayliklar yaratilganidan havaslanib ketganimdan, ikkinchi tomondan, vatanim oldida o‘zimni yana bir bor burchli his qilganim uchun yozdim.

Men ishonaman, biz hali bugungidan-da farovon kunlarga yetamiz. O‘shanda bugungi quvonch-u tashvishlarimizni eslab yuramiz. Hozir esa ko‘nglimda el-yurtimizga munosib bo‘lish hissi jo‘sh urmoqda.

MUNOSABAT

“O‘zbekiston — 2030” strategiyasi loyihasining birinchi — har bir insonga o‘z salohiyatini ro‘yobga chiqarishi uchun munosib sharoitlar yaratish yo‘nalishida maktab bitiruvchilari kamida 2 ta xorijiy til va 1 ta kasb egallashini ta’minlash ko‘zda tutilgan. Bu maqsadning hayotbaxsh ahamiyatini tasavvur qilib ko‘rsak, jamiyatda katta bir evrilish hodisasiga asos solinayotganini anglash mushkul emas. Hozir shularni o‘ylab, ko‘z oldimdan biz orzu qilgan yangi O‘zbekistonning yaqin kelajakdagi ulug‘vor qiyofasi o‘ta boshladi.

IKKI TIL VA BITTA KASB

globallashuv davrida kelajak uchun mukammallashish talabi

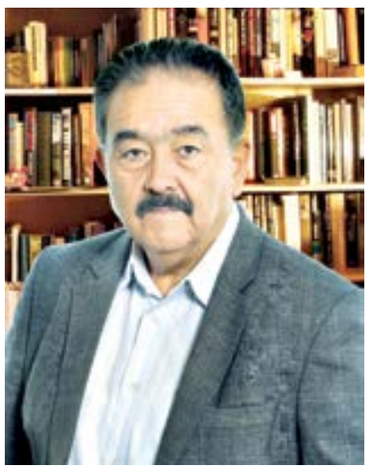

Obidxon SHOKIROV,
mustaqil tadqiqotchi

Globallashuv davrida chet tillarni bilmoq dunyo miqyosida so‘z aytmoq, ilg‘or texnologiyalarni o‘zlashtirmoq, taraqqiyot eshigini ochmoq, degani. Fikrimizni iqtisodiy taraqqiyot yo‘lidagi ba’zi misollar bilan mustahkamlaymiz.

XXI asr boshigacha chet ellik ishbilarmonlar ishchi kuchi arzon mamlakatlarga investitsiya kiritishga qiziqqan. Chunki arzon ishchi kuchi hisobiga mahsulot tannarxi arzonlashar, eksport qilish ham shunga yarasha ko‘p muammo bo‘lmasdi.

Bugungi kunga kelib, to‘g‘ridan-to‘g‘ri investitsiyalar intellektual quvvati hamda inson kapitali yuqori salohiyatga ega bo‘lgan davlatlarga kiritilmoqda.

Buning ikkita sababi bor. Birinchisi, investorlar olib kirayotgan zamonaviy texnologiyalarni o‘zlashtirish va ishlatish uchun yuqori texnologik salohiyatga ega ishchi kuchi kerak bo‘ladi.

Ikkinchisi, tobora globallashib borayotgan dunyoda kuchli raqobat muhiti paydo bo‘ldi. Endi iste’molchilar o‘zlari foydalanishi uchun eng qulay, sifatli va ixcham turdagi mahsulotlarni sotib olmoqda.

Shu bois, investorlar qiziqishi intellektual salohiyatli yoshlarga ega mamlakatlarga qaratilmoqda. Bunda ular, avvalo, yosh kadrlar bilan muloqot muammosiga duch kelmasligi kerak bo‘ladi. Demak, chet tillarni o‘zlashtirish va xorijlik ishbilarmon doira vakillari bilan muloqotga kirishish va zamonaviy kasblarni o‘zlashtirish uchun ham til bilish nihoyatda muhimdir.

Endi kasb o‘rganish masalasiga kelsak. Tadqiqotchi olimlar prognoziga ko‘ra, XXI asr kasbiy yo‘nalishlarda fundamental o‘zgarishlarni keltirib chiqarish davri bo‘ladi.

Bu yerda gap nima haqda ketmoqda? Ekspertlar fikricha, 2030-yilga borib, dunyo miqyosida 800 millionga yaqin ish o‘rni yo‘qolib ketishi mumkin. Ularning o‘rnini robotlar egallaydi. Bizga dalda beradigan yana bir taxmin bor, ya’ni yo‘qolib ketgan kasblar o‘rnini yangilari egallaydi.

Shu nuqtayi nazardan, har bir maktab o‘quvchisi mustaqil hayotga kamida ikkita chet tilini bilib va bitta zamonaviy kasb egasi bo‘lib qadam qo‘yishi, zamonaviy bilim va ko‘nikmalarga ega bo‘lishi hayot-mamot masalasi bo‘ladi.

“O‘zbekiston — 2030” strategiyasida ko‘zda tutilgan ushbu maqsad mana shu jihatlari bilan ham har bir ota-ona, o‘qituvchi va o‘quvchi uchun juda muhim vazifa bo‘lib qolishi kerak. Ya’ni biz ikkita til va bitta kasb egallashni globallashuv davrida kelajak uchun mukammallashish talabi sifatida qabul qilishimiz zarur bo‘ladi.

www.yuz.uz | yuz.uznews | yuz_official | yuz.uz_news

SALOMATLIK

UZOQ UMR KO‘RAY DESANGIZ...

Nodira ALIXONOVA,
tibbiyot fanlari doktori

Davlatimiz rahbarining yaqinda e’lon qilingan “Sog‘liqni saqlash vazirligi faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi farmonida Aholining sog‘lom turmush tarzini qo‘llab-quvvatlash va jismoniy faolligini oshirish markazini Salomatlik va strategik rivojlanish instituti sifatida qayta tashkil etish ko‘zda tutilgan. Shu o‘rinda savol tug‘ilishi tabiiy: xo‘sh, bunga qanday zarurat bor edi?

Sog‘liqni saqlash vazirligi boshqaruv tizimiga bunday o‘zgartirish kiritish uchun bir qancha o‘rinli va jiddiy sabablar mavjud edi. Jumladan, asosiy yuqumli bo‘lmagan kasalliklar (qon aylanish tizimi kasalliklari, xavfli o‘smalar, qandli diabetning ikkinchi turi hamda nafas olish a’zolari surunkali kasalliklari) hamda ularning xavf omillari (noto‘g‘ri ovqatlanish, yetarlicha jismoniy faollik yo‘qligi, tamaki va alkogol iste’mol qilish) ga qarshi kurashish va oldini olish bo‘yicha qator dasturlar qabul qilinmoqda. Lekin bu dasturlarni ro‘yobga chiqarishda muayyan qiyinchiliklar yuzaga kelmoqda.

Buning asosiy sabablaridan biri esa sohaga mas’ul Aholining sog‘lom turmush tarzini qo‘llab-quvvatlash va jismoniy faolligini oshirish markazi hamda uning hududiy bo‘linmalarida malakali mutaxassislar yetishmasligi, ularni jalb qilish uchun moddiy rag‘batlantirish darajasi pastligida. Oxirgi vaqtda markazning tuman, shahar bo‘linmalarida sog‘lom turmush tarzini shakllantirish bo‘yicha uslubiyatchi shifokorlar soni keskin qisqarishi natijasida ba’zi hududlarda bunday mutaxassislar deyarli qolmadi.

Sog‘lom turmush tarzini shakllantirishda nafaqat tibbiyot xodimlari, balki jurnalistlar, huquqshunoslar, sotsiologlar, axborot texnologiyalari va dasturlash mutaxassislarining o‘rni alohida. Chunki aholining xulq-atvor tarzi (stereotipi)ni o‘zgartirish nafaqat tibbiyot, balki boshqa sohalar bilan ham chambarchas bog‘liq. Misol uchun, aholiga ma’lumotlarni xalqchil, ta’sirchan va turfa shakllarda yetkazishda jurnalistika va axborot texnologiyalarining roli beqiyos. Sog‘liq uchun zararli mahsulotlarni iste’mol qilish kerak emas yoki cheklash kerak, deyiladi. Lekin bunday mahsulotlarni bog‘cha va maktab atrofida sotish yoki ularni ommaviy axborot vositalari orqali ketma-ket reklama qilish hamda savdosini rag‘batlantirishga, narxini tushirishga qaratilgan sa’y-harakatlar aholi orasida o‘tkazilayotgan tushuntirish ishlari samarasini keskin pasaytiradi. Shuning uchun yuqumli bo‘lmagan kasalliklar xavf omillarini kamaytirishga qaratilgan qonunchilik hujjatlari loyihalarini ishlab chiqish va uni ilgari surishda huquqshunoslar hamda ularni ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan asoslash uchun iqtisodchilarning o‘rni alohida ahamiyatga ega.

Bundan tashqari, sotsiologlar yordamida sohadagi dasturlar samaradorligini muntazam baholash va keyingi vazifalarni aniqlash uchun aholining xulq-atvori, nimalarni afzal bilishi, qayerdan ma’lumot olishiga oydinlik kiritilishi zarur. Bu borada aholi orasida maxsus so‘rovnoma o‘tkazilishi maqsadga muvofiq.

Aholi salomatligini yaxshilash uchun yuqumli bo‘lmagan kasalliklarning asosiy xavf omillariga qarshi kurashish juda muhim. Zero, tahlillar statistikasi unchalik quvonarli emas. Misol uchun, O‘zbekiston noto‘g‘ri ovqatlanish tufayli yurak-qon tomir kasalliklaridan vafot etish ko‘rsatkichi bo‘yicha Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti Yevropa mintaqasining 51 mamlakati orasida yuqori o‘rinlardan birini egallaydi.

Yuqumli bo‘lmagan kasalliklar yurtimiz aholisining katta yoshdagi (30-69 yosh) qatlami orasidagi barcha barvaqt o‘limning to‘rtdan uch qismi (75,6 foiz)ni tashkil qiladi. Bunga, asosan, qon aylanish tizimi xastaliklari, yurak-qon tomir yetishmovchiligi, yuqori qon bosimi va asoratlari (miokard infarkti, miya insulti), xavfli o‘smalar, qandli diabetning ikkinchi turi va nafas olish a’zolarining surunkali kasalliklari sabab bo‘lgan.

Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti ma’lumotlariga ko‘ra, xavf omillariga qarshi kurash va ko‘rsatilayotgan tibbiy xizmat sifatini oshirish yordamida 31 foiz holatda bu xastaliklar tufayli yuz bergan barvaqt o‘limning oldini olish mumkin.

Shu o‘rinda xavf omillarining mamlakatimiz miqyosidagi ko‘rsatkichiga to‘xtalsak. Unga ko‘ra, 18-69 yoshdagi aholining 16,5 foizi (har 6 nafardan 1 nafari), jumladan, erkaklarning 32,9 foizi (har 10 nafardan 3 nafari) tamaki chekadi; 4,7 foizi (har 20 nafardan 1 nafari), xususan, erkaklarning 8,7 foizi (har 12 nafardan 1 nafari) alkogol iste’mol qiladi.

Dunyoda ortiqcha vazn va semizlikka ega aholi ulushi o‘sib bormoqda. O‘zbekiston ham bu tendensiyadan chetda emas, bu boradagi ko‘rsatkich 2014-2019-yillarda 50,1 foizdan 56,4 foizgacha oshgan. Mazkur holat qandli diabetning ikkinchi turiga chalinganlar soni o‘sishiga sabab bo‘ladi.

Xalqaro diabet federatsiyasi ma’lumotlariga ko‘ra, 2009-2021-yillarda O‘zbekistonning katta yoshdagi aholisi orasida qandli diabet tarqalganlik darajasi 4 foizdan 6,3 foizga oshgan. Vaholanki, tibbiyot muassasalari rasman 1,7 foiz katta yoshli aholini ushbu kasallik bilan ro‘yxatga olgan. Bemorlarni kech ro‘yxatga olish yoki umuman olmaslik, davolash chora-tadbirlari o‘z vaqtida amalga oshirilmasligi kasallik asoratlarining keng tarqalishiga, nogironlik va barvaqt o‘limning o‘sishiga olib keladi.

Farmonda ayni vaqtda dolzarb bo‘lgan Salomatlik va strategik rivojlanish institutini tashkil etish va uning hududiy bo‘linmalari xodimlari mehnatiga yarasha haq to‘lash, moddiy rag‘batlantirish masalasi o‘z yechimini topdi. Lekin institutning yuqumli bo‘lmagan kasalliklar xavf omillariga qarshi kurashni kuchaytirish va tibbiyot statistikasini takomillashtirish vazifalarini to‘laqonli bajarishi uchun sog‘liqni saqlash tizimining shu sohalardagi mavjud tuzilmalari va shtatlarini qayta ko‘rib chiqish, qisqartilgan shtatlarni tiklash, har bir tuman, shahar bo‘linmalarida sog‘lom turmush tarzini shakllantirish bo‘yicha malakali uslubiyatchi vrachlar va tibbiyot statistikasi bo‘yicha mutaxassislar faoliyatini ta’minlash kabi masalalar hal etilishi lozim.

Bu muammolarning muayyan yechimlari hukumatning 2024-2026-yillarda sog‘lom turmush tarzini shakllantirish, to‘g‘ri ovqatlanishni tizimli targ‘ib qilish va ommalashtirish dasturi loyihasi va tegishli boshqa dasturlarda o‘z aksini topadi. Dastur qisqa va o‘rta muddatdagi vazifalarni belgilab, bir qancha yo‘nalishlarni o‘z ichiga oladi. To‘g‘ri ovqatlanish va sog‘lom turmush tarzini shakllantirish sohasida qonunchilikni takomillashtirish, ommaviy axborot vositalari va internet orqali ommaviy profilaktika yuritish, aholi orasida, jumladan, turli jamoalarda sog‘lom muhit yaratish bo‘yicha chora-tadbirlar ko‘rish, oila darajasida tibbiy madaniyatni oshirish, tuman va shaharlarda sog‘lom turmush tarzini shakllantirish uchun shart-sharoit yaratish, yuqumli bo‘lmagan kasalliklarning oldini olishda tibbiy yordamni takomillashtirish shular jumlasidan.

Har bir yo‘nalish bo‘yicha samarali chora-tadbirlar rejasi belgilanishi ko‘zda tutilgan. Xususan, hukumatning ta’lim muassasalarida bolalar va yoshlar uchun tavsiya etilmaydigan mahsulotlar, jumladan, tarkibida shakar, tuz, transyog‘ miqdori yuqori bo‘lgan oziq-ovqat mahsulotlari, ta’m va rang beruvchi qo‘shimchalar ro‘yxatini tasdiqlash, shirin ichimliklar reklamasiga cheklov belgilashga qaratilgan qonun loyihasini ishlab chiqish, aholi orasida sabzavotlarni iste’mol qilish ko‘nikmasini hosil qilish maqsadida umumiy ovqatlanish maskanlarida sabzavotdan tayyorlangan salat taqdim etishni (mijoz buyurtmasidan qat’i nazar) hamda stolga tuzdon qo‘yilmasligini (tuzdon iste’molchining iltimosiga ko‘ra yetkaziladi) belgilovchi qarori loyihasini ishlab chiqish ko‘zda tutilyapti. Kelajak avlod salomatligi, aholi genofondi va atrof-muhitni yangi tamaki va nikotin mahsulotlaridan (tamakini qizdirish tizimi va nikotin yetkazib berishning elektron tizimi, jumladan, elektron sigareta) himoya qilish uchun O‘zbekiston hududiga ushbu mahsulotlarni olib kirish va realizatsiya qilishni taqiqlashni nazarda tutuvchi qonun loyihasini ishlab chiqish rejalashtirilgan.

Ish joylarida xodimlarning jismoniy faollik bilan shug‘ullanishi va to‘g‘ri ovqatlanishi uchun zarur shart-sharoit yaratish darkor. Ortiqcha vazn, semizlik, yuqori qon bosimi, diabetoldi holatidagi shaxslarning o‘z sog‘lig‘ini mustaqil baholashi uchun chat-bot ishlab chiqish, semizlik, qandli diabet, arterial gipertoniya, yurak-qon tomir kasalliklarining oldini olish va to‘g‘ri ovqatlanish bo‘yicha mobil ilova ishlab chiqish turli kasalliklarning oldini olishga yordam beradi.

Yangi farmonda ilg‘or xorijiy tajriba asosida “Aholi salomatligi — 2030” milliy strategiyasini ishlab chiqish ko‘zda tutilgan. Fuqarolarning sog‘lom turmush tarzini shakllantirish, to‘g‘ri ovqatlanishi va jismoniy faolligini qo‘llab-quvvatlash uning asosiy yo‘nalishlaridan biri etib belgilangan. Binobarin, milliy strategiyada jahon tajribasidan kelib chiqqan holda, xulq-atvor va biologik xavf omillari darajasini kamaytirish/ko‘payishiga yo‘l qo‘ymaslik, yuqumli bo‘lmagan kasalliklarni erta aniqlash ko‘rsatkichini oshirish yoki tarqalish ko‘lamini kamaytirish/ko‘payishiga yo‘l qo‘ymaslik, barvaqt o‘limni (30-69 yosh orasida) kamaytirish kabi maqsadli ko‘rsatkichlar hamda asosiy yo‘nalishlar belgilanadi.

Bu maqsadli ko‘rsatkich va ustuvor yo‘nalishlar asosida esa qisqa va o‘rta muddatli dasturlar ishlab chiqiladi. Milliy strategiyaning amal qilish muddati tugaganidan so‘ng sog‘lom turmush tarzini shakllantirish, yuqumli bo‘lmagan kasalliklar profilaktikasi sohasida bajarilgan ishlar tahlil qilinadi. Maqsadli ko‘rsatkichlarga erishilgani yoki erishilmagani sarhisob etiladi. Qilingan ishlarning samaradorligi baholanadi va dalillar asosida kelgusi vazifalar belgilanadi.

Bunday yondashuv sog‘lom turmush tarzini shakllantirish, yuqumli bo‘lmagan kasalliklar profilaktikasini dalillarga asoslangan holda tizimli boshqarish va vaziyatni yaxshilashga qaratilgan qarorlarning samaradorligini ta’minlaydi.

YANGICHA YONDASHUVLAR

Ishlab chiqarish, mehnat va savdo bozorlari integratsiyasi, xomashyo o‘rnini bosuvchi vositalar va tannarxga ta’sir etuvchi boshqa omillarni topish borasida shiddatli raqobat avj olmoqda. Rivojlangan davlatlar misolida ko‘rish mumkinki, ixtirochilik ishlanmalari, ratsionalizatorlik yo‘nalishlariga salmoqli sarmoya kiritish orqali yuksak natijalarga erishish mumkin. Mamlakatimiz sanoati rivojida ham ayni jihat muhim omil bo‘lmoqda.

ZAMONAVIY ILM-FAN *shaharlari*

Texnoparklar g‘oyani biznes modelga aylantirish imkonini bermoqda

Iqtisodiyot tarmoqlari boshqaruvidagi kreativ yondashuv tufayli vujudga kelgan texnoparklar hududiy, ilmiy, texnologik va innovatsion loyihalarni amaliyotga tatbiq etuvchi bazadir. Mazkur majmualar uchun moliyaviy, soliq, ma’muriy va tashqi savdo imtiyozlari qo‘llaniladi. So‘nggi vaqtlarda yurtimizda ular faoliyatini yanada takomillashtirish borasida muhim chora-tadbirlar ko‘rilmoqda. Ilmiy-tadqiqot institutlari, sanoat obyektlari, biznes markazlari, ko‘rgazma maydonlari, ta’lim muassasalari, shuningdek, xizmat ko‘rsatish obyektlarini o‘z ichiga oladigan murakkab majmua hayotimizda oddiy holga aylandi. “Zamonaviy ilm-fan shaharlari” deb ham nomlanadigan bunday maskan yangi texnologiyalarni joriy etish uchun nafaqat qulay platforma, balki yirik loyihalar maydoni sifatida import o‘rnini bosuvchi mahsulotlar tayyorlash imkonini bermoqda.

Davlatimiz rahbarining 2022-yil 28-yanvardagi farmonida Nukus, Buxoro, Jizzax va Namangan shaharlarida zamonaviy infratuzilmaga ega texnoparklar qurish nazarda tutilgan.

Nukus yoshlar texnoparkida iqtidorli yoshlarni qo‘llab-quvvatlash, innovatsion tadbirkorlik faoliyatiga keng jalb qilish, taklif qilingan startap loyihalarni rivojlantirish borasida zarur sharoitlar yatratilgan. Yoshlarning ko‘nikmalarini shakllantirish va iqtidorini ro‘yobga chiqarish, yangi ish o‘rinlari yaratishga qaratilgan majmuada kompyuter savodxonligi, grafik dizayn, robototexnika, 3D modellashtirish, akseleratsiya kabi 9 yo‘nalishda yosh yigit-qizlarni o‘qitish imkoniyati mavjud. O‘quv kurslari bitiruvchilarining g‘oyalari startap shakliga keltirilib, ishlab chiqarishga tatbiq etiladi. E’tiborli jihati, yashil texnologiyalarga asoslangan mazkur loyihalar Yevropa davlatlarining sertifikatiga ham sazovor bo‘lgan.

Davlatimiz rahbari joriy yil 30-mart kuni Qoraqalpog‘istonga tashrifi chog‘ida Nukus yoshlar texnoparki a’zolari tomonidan amalga oshirilayotgan loyihalar bilan tanishib, ularni moliyaviy qo‘llab-quvvatlash, amaliyotga kengroq joriy etish kerakligini ta’kidlagan edi.

Mikroskopik o‘simliklar bilan suvni tozalash

Oqova suvni tozalash va qayta ishlash bugunning dolzarb masalalaridan biri. Texnopark a’zosi Sevara Rustamova suvda o‘sadigan, ko‘zga ko‘rinmaydigan mikroskopik o‘simliklar yordamida suvni tozalash loyihasini ishlab chiqdi.

— Loyiham doirasida oqova suv havzalari suvini tozalab, qayta ishlatish va bu yerda chorvachilik, baliqchilik xo‘jaliklari uchun yem-hashak tayyorlashni yo‘lga qo‘yishni rejalashtirganman, — deydi S.Rustamova. — Prezidentimiz suhbat chog‘ida loyihalarimni amaliyotga joriy etishda yordam ko‘rsatishini aytgan edi. Shunday bo‘ldi ham. Iyul oyida loyiham Innovatsion rivojlanish agentligi va tashabbuskor tomonidan moliyalashtirildi. Bu men uchun motivatsiya, ilmiy ishlarimni davom ettirish uchun katta kuch berdi. Loyiha doirasida xlorella, pistiya, ryaska va boshqa suv o‘simliklarini yetishtirish mo‘ljallangan. Birgina xlorellaning suvli eritmasidagi biomassa miqdori 60 foizdan yuqori, shuningdek, ko‘p miqdorda mineral va vitaminlardan iborat. Biologik tozalash, yopiq ekotizimlarda havoni qayta tiklash va suv ifloslanishiga to‘sqinlik qiluvchi fotosintez jarayonlarida keng qo‘llaniladi. Xlorella asosida yaratilgan preparat chorva ozuqasiga qo‘shilsa, go‘sht va sut mahsuldorligini oshiradi.

Tadqiqotchining aytishicha, mikroskopik o‘simlik — xlorella yordamida tuproq unumdorligini oshirish va zaharli kimyoviy elementlar hamda zararkunandalar ko‘payishining oldini olish mumkin. Shuningdek, suv o‘simligi qishloq xo‘jaligi ekinlarini yetishtirishda organik biostimulyator vazifasini ham o‘taydi.

Innovatsion texnoparklarning vazifalaridan biri biznes inkubatorlar va tajriba maydonchalari ishini tashkil etish, ularga moliyaviy, marketing, yuridik va konsalting xizmatlari ko‘rsatishda ko‘maklashishdan iborat. Shu jihati bilan ham bunday majmualar tashabbuskor yoshlar tomonidan taklif qilingan startap loyihalarni rivojlantirish uchun eng samarali maydon vazifasini o‘tamoqda.

Faoliyat boshlaganiga bir yil bo‘lgan texnoparkda 3 mingdan ortiq yosh turli yo‘nalishlar bo‘yicha qamrab olingan. Kurslarni muvaffaqiyatli bitirgan o‘quvchilar ish bilan ta’minlanadi.

Organik qishloq xo‘jaligi — jahon trendi

Oziq-ovqat xavfsizligi tushunchasi aholi ehtiyojini fiziologik me’yorlarga mos ravishda iste’mol tovarlari bilan ta’minlashni nazarda tutadi. Tahlillarga ko‘ra, keyingi yillarda jahonda oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi o‘sishi aholi soni va ehtiyojlari o‘sishidan ortda qolmoqda. Shuningdek, oziq-ovqat sifatiga talablar qamrovi ham oshib bormoqda. Organik qishloq xo‘jaligi jahon trendi hisoblanadi. Ayni paytda dunyoning 179 mamlakatida organik qishloq xo‘jaligi rivojlanmoqda. Ekologik toza mahsulotning ilmiy sinonimi bo‘lgan organik mahsulotlar sirasiga qo‘shimcha mineral o‘g‘itlarsiz, zaharli kimyoviy moddalarsiz va boshqa texnogen ta’sirlarsiz mahsulot yetishtirish yoki tabiiy toza xomashyolardan olingan, zamonaviy texnologiyalar asosida yetishtirilgan mahsulotlar kiradi.

Texnoparkda faoliyat yuritayotgan “Biogumus farm” korxonasida quritilgan organik pomidor ishlab chiqarish yo‘lga qo‘yilgan.

— Startap loyiha doirasida 60 dan ortiq yosh ish bilan ta’minlangan, — deydi korxona rahbari Sherzod Niyazimbetov. — “Biogumus farm” Markaziy Osiyoda organik quritilgan pomidor ishlab chiqaruvchilarning eng yiriklaridan. Hozirgi paytda Italiya, Fransiya, Germaniya va San-Marinoga mahsulot eksport qilyapmiz. Korxonamizning yillik aylanma mablag‘i 4 milliard so‘mdan ortiq. Ishlab chiqarish quvvati yiliga 100 tonnani tashkil etib, asosan, eksportga yo‘naltirilgan.

Mazkur loyiha organik pomidor yetishtirish, yig‘ish, yuvish, qayta ishlash, quritish, qadoqlash, saqlash va Yevropaga eksport qilish bilan bog‘liq barcha jarayonni o‘z ichiga oladi. Shuningdek, Italiyadan olib kelingan pomidor urug‘i iqlim sharoitimizga moslashtirildi.

Yoshlar texnoparkida Orol dengizining qurg‘oqchil hududida urug‘chilik plantatsiyasini tashkil etish bo‘yicha umumiy qiymati 955 million so‘mlik loyiha ham amalga oshirilmoqda. Bu dengizning qurigan tubidagi yerlardan foydalanish, suvni tejash hamda tuzni kamaytirishga xizmat qiladi. Raqamli bosmaxona savdo avtomati esa odam gavjum joylarda o‘z-o‘ziga xizmat ko‘rsatish va navbatlarning oldini olishni ta’minlaydi.

Texnopark binosida xizmat ko‘rsatish va ishlab chiqarish maydoni mavjud bo‘lib, lazerli kesish, qattiq jismlarni qayta ishlash, presslash hamda universal burg‘ilash uskunalari bilan jihozlangan. Korxonalar hamda sanoat zonalari uchun qattiq jismlarga qayta ishlov berish va ishlab chiqarishda zarur bo‘lgan mahsulotlar tayyorlash bo‘yicha xizmat ko‘rsatiladi.

Hozir yurtimizda 6 ta yoshlar texnoparki faoliyat yuritmoqda. Ularda qariyb 10 ming 300 yosh qamrab olingan. Joriy yil yakuniga qadar yana oltitasi ochilishi rejalashtirilgan. Hududlarda yosh ixtirochi olimlarning g‘oyalarini biznes modelga aylantirish, biznes boshqaruviga ko‘mak berish va tadbirkorlik salohiyatini oshirish maqsadida yoshlar texnoparklarida “InnoX” biznes inkubator dasturlari ham tashkil etilgan.

Ayni paytda bu kabi markazlar hisobiga innovator, dasturchi, ixtirochi yigit-qizlar safi kengaymoqda. Startap loyihalarni amalga oshirishga ko‘maklashadigan texnoparklar yoshlarni avval o‘qitib, zarur bilimlar berilgach, istiqbolli loyihalarini moliyalashtirish, tayyor mahsulotga aylantirib, bozorga chiqarishida ko‘maklashmoqda. Ular yaratgan zamonaviy qurilma, loyihalar ishlab chiqarishga joriy qilinib, nafaqat yurtimiz, shuningdek, xorij bozorlaridan ham joy olyapti.

Feruza JO‘RAYEVA,
“Yangi O‘zbekiston” muxbiri

www.yuz.uz | yuz.uznews | yuz_official | yuz.uz_news

SAN’AT

Askiya — YASHIRIN FIKR SEHRI

hozirjavob xalqimizning noyob xazinasi

— BIZNING FARG‘ONADA HAR BITTA ODAMNING LAQABI BOR, — DEDILAR USTOZ “JABR KO‘RGAN BIR SEN EMAS” DEGANDEK JILMAYIB. — XO‘SH, NIMA UCHUN LAQAB QO‘YISH ODATI PAYDO BO‘LGAN? O‘ZING O‘YLAB KO‘R, OTA-BOBOLARIMIZ JUDA ZUKKO VA AQLLI BO‘LGAN. CHOYXONADA, ULFATCHILIKDA, TO‘YLARDA O‘TIRGANDA ODAMLAR FISQU FASOD HAR XIL GAPLARNI KOVLAB GAPIRGANDAN KO‘RA, BIR-BIRINING LAQABIGA ISHORA QILIB AYTOLMAGAN GAPLARINI GAPIRIB HAZILLASHIB O‘TIRSIN DEYISHGAN-DA...

O‘tmish va bugunimiz aks etgan “sahnalar”

Ko‘hna Marg‘ilon. 1962-yillar chamasi... Ta’riflardagidek, “quyoshli o‘lkaning yorug‘ bir kuni”da grammafondan taralayotgan dilga yaqin ashula ohanglari barcha san’at shinavandalarini “Askiya kechasi”ga chorlamoqda: “Ko‘-kar-dii cha-man gul-uzo-rim qa-nii...”. Go‘yoki, Katta Farg‘ona kanalining zilol suvlari ham ana shu quvonchli xabardan, taradduddan mavjlanib, tashrif buyurishi kutilayotgan aziz mehmonlar ismini takrorlayotgandek: O‘zbekiston xalq hofizi Jo‘raxon Sultonov, mohir sozanda va bastakor G‘anijon Toshmatov, andijonlik so‘z ustalari Abdulhay Qozoqov va Rahmonqul Umarovlar, qo‘qonlik askiyachilar Odil Normatov, G‘oyib Toshmatov, Muhsin Aminov va Muhiddin Darveshovlar...

Majnuntollar ostidagi supalarga joylar hozirlanib, palovxonto‘ra damlanmoqda. To‘rqovoqlardagi bedanalar sayrog‘idan dillar mast... Va nihoyat... Askiya kechasini O‘zbekiston xalq artisti Jo‘raxon Sultonov “Ashula” payrovi bilan boshlab berdi:

— G‘oyib tog‘a, tuppa-tuzuk ketmon chopadigan yigitsiz-u... o‘zingizni salqinga qo‘yib, kampir-xotinlarni dalaga chiqarib, shiyponda ashula qilib yotarmishsiz “Onam derman” deb...

— Ha, nima qilaylik, hofiz, endi keksayib qoldik. Mana Abdulhayni qarang, bilagi kuchga to‘lgan, ayni gullagan chog‘i... dalaga chiqib mehnat qilayotgan odamlarni ko‘rib, vijdoni qiynalsa bo‘lardi “Na insonman, na hayvonman”, deb...

— Odil aka, siz ham keyingi paytlarda juda ustasi farang brigadir bo‘lib ketyapsiz. Ikkita komissiya kelsa vahimaga tushib o‘lib qolasizu yana bu yoqqa kelib maqtanasiz “Indamadi” deb...

Bugungi Marg‘ilon. 2021-yil 28-sentabr. O‘zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyev ulug‘ san’atkorlarning nomlarini abadiylashtirish maqsadida Marg‘ilon shahar bog‘i hududida ularning byustlari o‘rnatilib, “San’atkorlar bog‘i” barpo etilishini ma’lum qildi. Bu xabar yurtimizdagi ko‘hna merosimizga, milliy qadriyat va an’analarimizga befarq bo‘lmagan barcha insonlarni to‘lqinlantirib yubordi. Yana go‘zal vodiy bog‘larida askiya kechalari tez-tez tashkil qilina boshladi.

Sahnaga O‘zbekistonda xizmat ko‘rsatgan madaniyat xodimi Muhammadsiddiq Sherayev va uning shogirdlari Abdulla Akbarov, Hotamjon Hakimjonov, Mansurjon Oxunov, Bahodirjon Shokirov, Anvarjon Ne’mataminovlar kirib kelganida yig‘ilganlar ularni o‘rinlaridan turib, davomli qarsaklar bilan kutib oldi.

— Assalomu alaykum, aziz mehmonlar, — deydi Muhammadsiddiq Sherayev. — Mana, 2023-yil 17-iyul kuni Davlatimiz rahbarining “Respublikada milliy askiya va qiziqchilik san’atini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori e’lon qilindi. Hotamjon, Mansurjon, Bahodirjon, zakiy xalqimiz milliy qadriyatlariga, yuksak san’atiga bunday e’tibor bizga juda katta ilhom bag‘ishlamoqda. Shunday emasmi...

— Albatta, ustoz. Ayniqsa, maqom va askiya san’atini rivojlantirish bo‘yicha chiroyli qarorlar e’lon qilinib, xalqaro anjumanlar, tanlovlar tashkil qilinayotgani bizni quvontiradi.

— Bilasizlarmi, — deydi Muhammadsiddiq Sherayev askiya shinavandalariga yuzlanib. — Mumtoz qo‘shiqlarimizni, askiya san’ati durdonalarini eshitganimda ota-bobolarimizning bir gapi esimga tushadi: “Qaysi odamning qalbida dardi bo‘lsa, bunday ashulalarni, askiyalarni eshitganida “doood” deb yuboradi”. Men 2021-yildan beri ichimga sig‘may xursand bo‘lib yurgan edim. Davlatimiz rahbari Farg‘onaga tashrif buyurganida Askiya markazini ochib beraman, degandilar. Mana, hozirgi kunda respublikamizda nafaqat O‘zbek milliy maqom san’ati, Respublika baxshichilik san’ati markazlari, balki Respublika askiya va qiziqchilik san’ati markazi ham faoliyat olib bormoqda.

— Ustoz, biz bu kunlarni qanchalar orziqib kutganmiz, — deydi shogirdlar. — Mana, Farg‘ona san’at kollejida askiya maktabi ochildi. Ustozlarimizdan o‘rgangan bor mahoratimizni bolalarga o‘rgatyapmiz. Keling, ustoz, eng ulug‘ va eng aziz bayramimiz shodiyonalari boshlangan shunday onlarda kechamizni “Ashula” payrovi bilan boshlaylik!

— Eh, nimasini aytasiz, zamonamizda bo‘layotgan ishlarni ko‘rib turib bir qo‘shiqni boshlagim kelyapti-da, “Bu kunlarga yetganlar bor, yetmaganlar bor” deb...

— Oh-oh, o‘ziyam bugungi fayzni, mana shu davraga yig‘ilgan otaxonu onaxonlarimizni, pahlavon yigitlaru go‘zal qizlarni ko‘rib turib “Shuncha bo‘lurmi, hay-hay” degingiz kelyapti-ya, ustoz, — deydi Hotamboy Hakimjonov lutf ko‘rsatib...

Davrani oltiariqlik so‘z ustasi Abdulla Akbarov har doimgidek “qitmirlik” bilan ilib ketdi:

— Ustoz, men doim shogirdlaringizga aytamanki, “Ashula aytadigan bo‘lsalaring ustozdan o‘rnak olib mumtoz qo‘shiqlardan aytinglar, fonogrammani qo‘yvolib bitta so‘zni yigirma marta qaytaradigan bo‘lsalaring zukko shinavandalar darhol dashnom beradi “Bo‘ldi-ye, “Qilpillama”, deb...

Maqolamizning xuddi mana shu joyiga fonogrammaga yozib olingan kulgi ovozlariyu qarsaklarni qo‘yishimiz shart emas, chunki bu hozirjavoblikdan keyin tomoshabinlar san’atkorlarni olqishlarga ko‘mib yubordi.

Yusufjon qiziq tan bergan o‘tinchi chol hikoyasi

Xalq ijodida o‘ziga xos o‘rni bo‘lgan, xususan, Farg‘ona vodiysida keng tarqalgan askiyaga bolaligimizdan mehr qo‘yganmiz. To‘ylar, sayil va tomoshalar askiyasiz o‘tmasdi. “Gulmisiz, rayhonmisiz, jambilmisiz?” deb boshlanadigan ikki guruhning taraf-taraf bahsi, so‘z o‘yinlariyu qiziq-qiziq hangomalaridan yurakdan otilib chiqqan qah-qahali davralarning fayzi boshqacha-da...

— Ana shunday fayzli davralarning birida ustozimiz Yusufjon qiziq Shakarjonov bizga nasihat qilib bir hayotiy latifani aytib bergan, — deydi Muhammadsiddiq Sherayev. — Ustoz 5-6 ta oshnalari bilan ko‘chada hangomalashib tursa, eshakaravaga o‘tin yuklagan bir chol kelib qolibdi. “Usta buva, o‘tiningiz qanchadan endi?” deb so‘rabdi Yusufjon qiziq. “Atigi bir tanga, ya’ni yigirma tiyin, qimmat emas”, debdi chol. Shunda ustozimiz “Ie, buva, eshakaravasi bilanmi?” debdi atay... Bu gapdan keyin bir oz jahli chiqqan o‘tinchi “Yo‘q, esh-shaksiz, Yusufjon!” deb ketib qolgan ekan. Avvaliga bu javobni atrofidagi sheriklari uncha anglamabdi. Ustoz qaytadan o‘tinchi bilan bo‘lgan suhbatni aytib bergach, rosa kulishgan va oddiygina cholning zakovatiga tan berishgan ekan. Yusufjon qiziq ushbu latifani shogirdlariga aytib bo‘lgach, “Hech qachon zo‘rman deb kibrga berilmang, hamisha sahnada kutilmagan askiyalarga tayyor turing. Oddiy xalq ichidan chiqqan odam ham zo‘r javob berib mot qilib qo‘yishi mumkin”, deya tayinlagan edi.

Ustozlarning o‘ziga xos saboqlari haqida gap ketganida Abulqosim To‘ychiyevning nabirasi Sarvar To‘ychiyev aytib bergan mana bu voqeani ham keltirib o‘tishni joiz bildik:

— Bobom bilan bozordan qaytayotganimizda taksi to‘xtatdi. Keyin ustozlarinikiga birma-bir kirib bozordan olgan narsalarimizni ulashib chiqdik. Va nihoyat, mashina eshigimiz tagiga kelib to‘xtadi. Bobom u yoqlarini kovladi, bu yoqlarini kovladi oxiri kostyumlarining cho‘ntagidan kamroq pul topib shofyorga uzatdi. Rosa aylanib kelganimiz uchun shofyor hayron bo‘lib “Shuncha yurdig-u, otaxon, bu kam-u, kam-u”, desa, bobom sira o‘zlarini buzmay “Tebe, tebe” dedilar. O‘shanda shofyor o‘zini tutolmay kulib yuborgan va bobomning hozirjavobligidan zavqlanib bizdan rozi bo‘lib ketgan edi.

“Amerika” so‘zi o‘zbekchadan olinganmi?

Abulqosim To‘ychiyev bilan bog‘liq bu latifani eshitgach, Abdulla Akbarovning ham bir latifasi esiga tushib ketdi. Qani, eshitaylik-chi...

— Bizning tilimizga chet ellardan ko‘p so‘zlar kirib kelgani kabi chet elliklar ham bizning ko‘p so‘zlarimizni o‘zlashtirib olgan, — deydi Abdulla qiziq. — Masalan, Amerika so‘zi ham o‘zbekcha so‘zdan olingan. Xristofor Kolumbdan oldin Abu Rayhon Beruniy bobomiz: “Ana shu okeanning orqasida bir quruqlik bor”, deganidan keyin bizning qadimiy o‘zbeklar o‘sha tomonlarga borib, yovvoyi hindularga yashashni o‘rgatgan. Xristofor Kolumb bunday borib qarasa... do‘ppilardi kiyvogan, pichaqlardi taqvogan bitta o‘zbek hindularni boshqarib yurganmish. Kolumb hayron bo‘lib hindulardan “kim bu?” deb so‘raganda hindular “Amir aka”, degan-da... Keyin o‘sha Xristofor Kolumb orqaga qaytib kelayotsa yana ikki nafar o‘zbek aylanib yurgan ekan. Kolumb ulardan: “Bu qanaqa joy?” deb so‘raganida, “Sen gapir!” degan ular bir-biriga tashlab. Shundan keyin Xristofor Kolumb: “Ha, bu yer Singapur ekan”, degan, ishanovring...

Qolaversa, anavi “kalkulyator” so‘ziyam o‘zbekchadan kelib chiqqan-da... Jahon olimlari yig‘ilvolib “Elektron hisoblash mashinasini yaratamiz” deb o‘ylanib o‘tirganda olimlarning ichida o‘zbek olimi bo‘lgan. U juda aqlli bo‘lgani uchun kal bo‘lgan-da... O‘sha olim boshqa olimlardan oldinroq EHMni yaratib qo‘yib boshqa olimlarga qarab tirjayib o‘tiravergan. Keyin qolgan olimlar unga qarab “Kal kulayotir, bizdan oldin kashf qilib qo‘ydi-yov”, deyishgan.

Endi... futboldagi “absayt” so‘zi ham o‘zbekchadan kelib chiqqanini aytib qo‘ysam... Inglizlar O‘zbekistonga kelganida bizning o‘zbek yigitlari futbol o‘ynab yurishgan bo‘lgan. Futbolchilarning ichida epchil, chaqqon hujumchi bo‘lgan. Uning oti Abdusaid bo‘lgan. O‘sha yigitning to‘pdan oldinga tushib narigi darvozaning oldiga borib olaveradigan odati bo‘lgan. Shu bois, sudya “Qayt, Abdusayid, qayt”, deyavergan. Buni eshitgan inglizlar “Ha, o‘yindan tashqari holat bo‘lsa, “absayt” bo‘larakan”, degan. “Aut” so‘zi ham o‘zbekchadan kelib chiqqan. To‘p chiziqdan nariga o‘tib ketganida sudya chekkada turgan bolaga qarab, “ob o‘t”, degan.

Abdulla qiziqning bu latifalari O‘zbekiston xalq artisti Ergash Karimovning mana bu gaplarini yodimizga soldi: “O‘zingizdan qolar gap yo‘q. Abdullajon o‘sib ulg‘aygan Oltiariq turp-u bodringi bilan nom qozongan. Oltiariqqa borib qolsangiz, qayoqqa qaramang hali turp-u... hali bodring... yana turp... yana bodring... tomorqalarni qo‘ying, simyog‘ochgacha turp-u mo‘rigacha bodring... oltiariqliklar bu mahsulotlarni butun o‘zimizning yurtimiz-u qo‘shni respublikalarda mashhur qilib ulgurgan. Abdullajonning o‘ziga o‘xshagan qitmir qahramonlari esa uning bir latifasida aytilganidek, bodring-u turpini kosmosda pullab yurganimish. Bu haqda radio, televizor gapirsa gazeta jurnal yozsa, ishonmaysiz. Lekin qiziqchining o‘zi gapirib berganda o‘ylab qolasiz. Kulgi va so‘z san’atida o‘z so‘zi va yo‘lini topish, uzoqni ko‘zlash deganlari mana shu-da!”

Laqab deganlari bejiz qo‘yilmas ekan-da...

Mabodo siz askiyachilar davrasiga yarmidan qo‘shilib qolsangiz, ularning ba’zi qochirimlari va o‘xshatishlariga tushunmay qolishingiz tabiiy. Chunki askiyachilar davrasidagi hazillar ko‘proq odamlarning laqablariga ko‘ra aytiladi, “nishonga olinadi”.

— Masalan, mahallangizdagi Soliboyni to‘yga borganida it talab qolgan bo‘lishi mumkin, — deydi Abdulla qiziq Akbarov. — Shundan so‘ng unga oshnolari, do‘stlari “it” deb laqab qo‘yib olishadi. Va qaysi davraga kirib borsa it haqidagi askiyalar, hangomalar o‘z-o‘zidan boshlanib ketaveradi. Bir kuni menga ham laqab qo‘yib olishgach, ustozimiz Muhammadsiddiq Sherayevdan laqab qo‘yish odati qanday paydo bo‘lgani, shu odatning qanday yaxshi tomonlari borligi haqida so‘radim.

— Bizning Farg‘onada har bitta odamning laqabi bor, — dedilar ustoz “jabr ko‘rgan bir sen emas” degandek jilmayib. — Xo‘sh, nima uchun laqab qo‘yish odati paydo bo‘lgan? O‘zing o‘ylab ko‘r, ota-bobolarimiz juda zukko va aqlli bo‘lgan. Choyxonada, ulfatchilikda, to‘ylarda o‘tirganda odamlar fisqu fasod har xil gaplarni kovlab gapirgandan ko‘ra, bir-birining laqabiga ishora qilib aytolmagan gaplarini gapirib hazillashib o‘tirsin deyishgan-da...

Vladimir Vinokur: “Bu san’atning talabi qattiq”

Ma’lumotlarga ko‘ra, “Askiya kecha”larida bir necha o‘n minggacha odam yig‘iladi. Restoran, choyxona va qahvaxonalarda askiyachilar uchun oldindan joy ajratilib, hatto ovqatlargacha buyurtma berib qo‘yilar ekan. Pandemiya davrida ham askiya ustasi, Muhammadsiddiq Sherayev va uning shogirlari Marg‘ilon shahridagi “Musiqiy maqom va askiya” teatrida muntazam ravishda tomoshabinlarsiz konsertlar o‘tkazib turgan.

— Askiya san’ati faqatgina bizda — Farg‘ona vodiysida rivojlangan san’at turi ekanligini Rossiya xalq artisti Vladimir Vinokur ham tasdiqlagan. U bir kuni “Vodillik kelin” filmidagi askiyachilar gurungi aks etgan lavhani ko‘rib qolibdi. Va nihoyatda ta’sirlanib “Askiya san’ati doimiy hozirjavoblikni talab qiladigan faqatgina Farg‘ona vodiysiga xos bo‘lgan benazir san’at ekanidan yana bir bora hayratga tushdim. Ayni paytda askiya san’atining mohir ustasi Muhammadsiddiq Sherayev o‘z shogirdlarini tarbiyalayotganidan mamnunman”, deb yozibdi nufuzli elektron nashrlarning birida. Bu e’tirofni o‘qib rosa xursand bo‘ldim.

Muhammadsiddiq Sherayevning ta’kidlashicha, o‘z vaqtida yana bir taniqli qiziqchi Arkadiy Raykin O‘zbekiston xalq artisti Yusufjon qiziq Shakarjonovni o‘zining ustozi sifatida tan olgan, hurmat qilgan va e’zozlagan. Undan askiya, miniatyura san’ati sirlarini o‘rgangan va keyinchalik o‘zi Satira teatrini ochgan. Sovet kinosi va sirkining yana bir afsonasi Yuriy Nikulin esa arenada birga ishlaganida usta Yusuf qiziqdan qiziqarli saboqlar olganini faxr bilan e’tirof etgan.

Asosiy maqsad kuldirish emas, tarbiyalashdir

Bugun yoshlar hazil-mutoyiba, masxaraboz va askiya ustasining farqini bilyaptimi? Bu savolimizga Abdulla Akbarov shunday javob berdi:

— Hazrat Alisher Navoiy askiya va hazillar haqida so‘zlaganida qiziqchilar so‘zlayotgan voqeliklar me’yoridan chiqib odamlar axloqiga ta’sir qila boshladimi bunday holatdan kulish emas, yig‘lash kerakligini ta’kidlab o‘tgan. Hozirgi yoshlarimiz askiya ilohiy san’at ekanini anglashi kerak. Bu janr ustasi tilning keng imkoniyatlarini — so‘z o‘yini, hazil, tashbeh, kinoya, omonimlar va mubolag‘ani mukammal egallashi kerak. Askiya har doim tayyorgarliksiz sahnaga chorlaydigan san’at. Mavzu belgilandimi — siz o‘sha zahotiyoq barchaning ko‘z o‘ngida ijod qila boshlaysiz. Buning uchun sizning dunyoqarashingiz keng, bilimingiz poydevori juda mustahkam bo‘lishi kerak.

Mana, aytaylik, sahnada “O‘zbek xalq maqollari” mavzusi belgilandi. O‘sha zahotiyoq xalq og‘zaki ijodi borasidagi barcha ma’lumotlar, tushunchalaringiz ish bera boshlaydi.

* * *

Abdulla qiziq: Muhammadsiddiq aka, shu Hotamboyingizdan ozgina ranjigan joyim bor-da...

Muhammadsiddiq Sherayev: Nimaga?

Abdulla qiziq: Chunki bu shogirdingiz sizdan ko‘p nasihatlar eshitadi-yu, hech aytganingizni qilmaydi-da. Shunday paytda xalqimizning bir maqoli esimga keladi-da. “Yaxshi otga bir qamchi, yomon otga ming qamchi”.

Muhammadsiddiq Sherayev: Abdullajon, men Hotamboydan emas, Bahodirjondan xafaman. Biron joyda ishlamaydi, oilasiga mayda-chuyda qilib bermaydi. Ko‘chada ozgina ichib uning jig‘iga tegadi, buning jig‘iga tegadi. Shunaqa odamlarga ota-buvamiz bekorga bir ajoyib maqollar aytmagan-da: “Och bachchag‘ardan qoch bachchag‘ar”, deb...

Hotamboy Hakimjonov: Ikkovimizdan xafa bo‘lmang, ustoz, “Katta arava qaydan yursa, kichik arava ham shundan yurar”.

Muhammadsiddiq Sherayev: E, ota-bobolarimizning shunday ajoyib maqollari borki, ularni bugungi kunda internetdan ham topolmaymiz, to‘g‘rimi, men sizlardan xafa emasman hammangiz ajoyib shogirdsizlar — “O‘roqda yo‘q, mashoqda yo‘q, xirmonda hozir”sizlar-da...

* * *

— Ustozimizning yana bir odatlari bor, — deydi Abdulla Akbarov. — Qaysi davraga kirib borsak, eng avvalo, o‘sha davrada ayollar ko‘pmi yoki erkaklarmi shunga e’tibor beringlar, deb tayinlaydi. Agar davrada ayollar va bolalar ko‘p bo‘lsa, mavzular ham shunga qarab belgilanadi.

Qiziqchilikning reviziyasi yo‘q!

Ohunjon qiziqning tanishlaridan biri ko‘chada hol-ahvol so‘radi.

— Ohunjon aka, ishlaringiz qalay?

— E uka, qalay nimasi, oltin!

— Rostdan-a?

— Ha-da! Qiziqchilikning reviziyasi bo‘lmagandan keyin yomon bo‘larmidi?

Biroq... sizni birov nazorat qilmagani bilan so‘z ustasi o‘z nomi bilan so‘z ustasi-da... Demak, tinimsiz izlanishi, kitob o‘qishi, maqol va she’r yodlashi, kerak bo‘lsa kechasi bilan uxlamay yozib chiqishi talab etiladi. Abdulla qiziq ham ushbu fikrlarni tasdiqlab shunday dedi:

— Mutolaa eng sevimli mashg‘ulotim. O‘zbekiston Qahramoni, xalq shoiri Erkin Vohidov aytganidek, “O‘zbek askiyani unutsa, do‘stona hazillarni esdan chiqarsa, So‘zning latofatini anglamay qolsa — bu falokatdir!”.

Erkin Vohidov tabiatiga xos yumor tuyg‘usi ijodiga ham ko‘chgan. Mayin, beozor kulgi asarlarini yanada maroqli qilgan. Mana, shoirning ikki satri:

Qalbga gar istarsan orom,
bo‘l yomon so‘zdan yiroq,
Karvalol ichmoq kerakmas,
kar va lol bo‘lmoq kerak.

Aziz gazetxon, biz ham ushbu suhbatimiz xulosasi uchun ustoz shoirimizning mana shu misralarini tanladik:

Istaymizki, quvnoq kulgining
Jarangiga ko‘milsin olam.
Nega kulmas ertangi kunning
Ishqi bilan yashagan odam.
Istaymizki, qalblarimizni
Chulg‘amasin g‘am-qayg‘u bir zum.
Bir nafas ham lablarimizni
Tark etmasin yorug‘ tabassum...

Muxtasar TOJIMAMATOVA,
“Yangi O‘zbekiston” muxbiri

“Yangi O‘zbekiston” va “Правда Востока” gazetalari tahririyati” DUK

MUASSIS:
O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi

Bosh muharrir:
Salim DONIYOROV

Tahririyatga kelgan qo‘lyozmalar taqriz qilinmaydi va muallifga qaytarilmaydi.
Gazetaning yetkazib berilishi uchun obunani rasmiylashtirgan tashkilot javobgar.
Gazeta tahririyat kompyuter markazida sahifalandi.
Gazetaning poligrafik jihatdan sifatli chop etilishiga “SHARQ” NMAK mas’ul.
Bosmaxona telefoni: (71) 233-11-07

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 2020-yil 13-yanvarda 1047-raqam bilan ro‘yxatga olingan.
Nashr indeksi — 236. **Buyurtma** G-946.
43555 nusxada bosildi.
Hajmi — 3 taboq. Ofset usulida bosilgan. **Qog‘oz bichimi** A2.
Bahosi kelishilgan narxda.

“SHARQ” nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi bosmaxonasida chop etildi.Bosmaxona manzili: Toshkent shahri, Buyuk Turon ko‘chasi, 41-uy.

Navbatchi muharrir: Nodir Mahmudov
Dizayner: Zafar Ro‘ziyev

Manzilimiz: 100029,
Toshkent shahri,
Matbuotchilar ko‘chasi, 32-uy

Qabulxona: (71) 233-56-33 Devonxona va e’lonlar: (71) 233-70-98 E-mail: info@yuz.uz Veb-sayt: www.yuz.uz: (71) 233-47-05

Topshirildi — 03:15